

és kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Wagner Nándor: Corpus Hungaricum

A gyász emlékműve – Wagner Nándor corpusának gipszét a fehérvári múzeum őrizte 1956-tól 1999-ig, amikor bronzba öntötték és felállították. A művész a kilencvenes évek közepén örömmel nyugtázta, hogy a corpus nem pusztult el. A Corpus Hungaricum-ot 1997-ben felállítási célból Székesfehérvárnak adományozta, amit a város megtiszteltetésnek vett. A szobor kiöntését, a bazaltmunkákat és az elhelyezést Nagy Benedek móri szobrászművész végezte el. Felavatására a nemzeti gyásznapon 1999. október 6-án került sor az evangélikus templom előtti téren.

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL

151 64 SÖDERTÁLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08-550 160 66 Mobil: 070-602 29 68
E-mail: parokia@telia.com

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

JORDÁKY BÉLA *főfelügyelő, az ET elnöke*

428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031-795 25 02 Fax: 031-795 25 04
Mobil: 070-562 31 08

SEBESTYÉN GÁBOR *főgondnok STH felügy.*

126 47 HÄGERSTEN/STH Fastlagsvägen 42/1
Tel: 08-18 41 72

TÓTH ILDIKÓ *főjegyző, Sölvesborgi felügyelő*

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H
Tel/Fax: 0456-140 37 Mobil: 0730-25 40 14

LÁSZLÓ BÉLA *ET-tag, Göteborgi felügyelő*

418 31 GÖTEBORG Vädersölgatan 21
Tel: 031-54 27 19 Mobil: 076-204 10 80 *Új szám!*

PAP IVÁN *központi pénztáros*

181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

VERESS ILDIKÓ *Szeretetszolg.orsz.megbízott*

352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK

DEÁK GYÖRGY *Borási felügyelő*

507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: 033-23 03 07

FEKETE JENŐ *Eskestunai felügyelő*

633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: 016-12 00 39 Mobil: 070-920 33 72

VERESS CSABA *Halmstad-i felügyelő*

310 31 ELDSBERGA Ångsgatan 7
Tel/Fax: 035-21 00 92

id. VASZI ÁRPÁD *Helsingborgi felügyelő*

252 75 HELSINGBORG Närlundavägen 10
Tel: 048-28 21 35

GAAL ANDRÁS *Jönköpingsi felügyelő*

567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393-161 69

BŐDECS MARGIT *Katrineholmi felügyelő*

642 33 FLEN Junivägen 9
Tel: 0157-129 04

PAPP ANNA *Ljungbyi felügyelő*

341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 19
Tel: 0372-819 67

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN *Malmöi felügy.*

217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: 040-26 76 38

REHÓ ISTVÁN *Västerås-i felügyelő*

723 51 VÄSTERÅS Glasbårgatan 7
Tel: 021-12 09 91

SPÁDA JÁNOS *Växjöi felügyelő*

352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42 Mobil: 070-759 19 21

TÁNGAGÁRDE *Gyülekezeti Otthon*

Tel: 033-27 50 22

Külföldről előbb Svédország hívószámát, a 0046-ot kell tárcsázni, s a körzetszám előtti 0-t el kell hagyni.

Tóth Károly Antal

A szabadság gátjai

A szabadság talán a legtöbb vággyal és varázssal megáldott szavunk. Különösen azok részére, akik megismerték, mi az elnyomás. Számomra, amikor a diktatúrából sóvárogtam utána, úgy tűnt, olyan, mint a lélek szárnyaló lebegése a világ sötét valósága fölött.

Már korábban is voltak elképzelések egy igazságosabb földi berendezkedésről, de a társadalmi szabadság képzetét a fény századának nevezett 1700-as évek születték meg, eszméje ekkor kezdett terjedni a világban. Nálunk, magyaroknál is sokan fizettek életükkel, vagy legalább fizikai szabadságukkal (azaz börtönben töltött évekkkel) érte. De valahogy mégsem tudott soha megvalósulni. József Attila – aki már sejtette, mit jelent a *fasiszta kommunizmus* – a szép emberi rend születését remélte tőle. Vajon most, a szovjet típusú világrendszer bukása után, legalább egyenesben vagyunk-e már? Sajnos, úgy tűnik, hogy nemcsak a „bőség kosarából” nem vehet „mindenki egyaránt”, nemcsak „jog asztalánál” tolakodók között nem kaphat helyet bárki – mint Petőfi szerette volna –, hanem a rend és a szép emberi világ is, ahol a „lelkünk honos” lehetne, távoli vágykép csupán.

Talán az elvárásainkkal van baj. Olyasmit kívánunk a világtól, amit természeténél fogva nem tud teljesíteni. Hiszen hol valósult meg – egy másodpercre bár! – a francia forradalom hármasszava? Vagy melyik ország, melyik társadalom mondhatta el magáról, hogy a három közül legalább az egyik valóban érvényessé vált benne egy ideig? A szabadság, egyenlőség, testvériség hangoztatása mindmáig propagandafofósnak bizonyult. Ha valahol kevesebb a korlátozás, nem oly látványosak a társadalmi különbségek, viszonylag békésebb a légkör, az még távolról sem jelenti a beteljesülést.

A polgár ma, ha van rá pénze, szinte korlátlanul mozoghat a világban, és amíg nem sért vele törvényt, elvben azt mond és tesz, amit akar. Ez a *külső* szabadság, amely akkor tekinthető teljesnek, ha birtokosa nem kényszerül arra, hogy a fenntartásához szükséges pénzt maga keresse meg.

Van azonban egy *belső* szabadság is, a léleké, amelyről – különösen manapság – sokan hajlamosak vagyunk megfeledkezni. Ez nem társadalmi vívmány: ez az Istentől kapott szabad akaratunk. Ennek révén hozzuk erkölcsi döntéseinket. Azt mondhatjuk, hogy minden döntési folyamatnak ez a szíve: itt dől el, milyen értéktartalmú cselekvéseket választunk.

Elvileg kell bennünk legyen egy – jórészt talán megfogalmazatlan – tudás arról, hogy milyen magatartás felel meg emberi mivoltunknak, mert hiszen alapvetően erkölcsi lények vagyunk. Amennyiben valóban birtokában vagyunk a *helyes*ről való tudásnak, és él bennünk az a késztetés, hogy életünk ezzel összhangban legyen (vagyis működik a lelkiismeretünk), akkor döntéseink meg fognak felelni emberi természetünknek. Külső kényszerek, másoktól sugallt hamis nézetek, a világhoz kapcsolódó érdekeink persze eltéríthetnek ettől. De ha minden ezzel járó, bennünket kívülről fenyegető hátrány vagy éppen veszély ellenére amellettt döntünk, amit egész belső énünkkel helyesnek tartunk, akkor egy felejthetetlen és összehasonlíthatatlan szabadságélményben lesz részünk. Mert hiszen igazi önmagunk megélése az igazi szabadság. A külső szabadság önmagában értéktelen, ezért – rendelkezünk bármily sok lehetőséggel – belső vezérlés nélkül üres és értelmetlen marad az életünk.

Mind biológiai lényünk, mind pedig lelkünk igen bonyolult rendszer. A rendszerek szakértői szerint egy ilyen építmény csak akkor életképes, ha nyitott marad: ha kívülről megkapja mindazt, amire léte fenntartásához szüksége van. Azért táplálkozunk és lélegzünk, mert szervezetünk így szerzi be a szükséges anyagot és energiát. E nélkül leépülésre, pusztulásra lenne ítélve. És a lelkünk? Az vajon hogyan lélegzik, honnan veszi az öt éltető táplálékot bennünket emberré tevő működéséhez? Abból élne csupán, amit a közvetlen külvilágunk, vagyis a többi ember, a társadalom az ő számára nyújtani tud? De hiszen a társadalom ugyancsak nyitott rendszer – szellemi szempontból is! Léteznie kell tehát egy mindnyájunktól független erőforrásnak, amelynek kisugárzása élteti a lelkünket, s teszi lehetővé közös megmaradásunkat. Ha az emberiség elzárja magát ettől a forrástól, nem

(Folytatása a 23. oldalon)

A Protestáns Szövetség konferenciája résztvevőinek egy csoportja a helsinki Sziklatemplomban tartott záróistentiszteleten

Nyugat-európai magyar protestánsok találkozója Finnországban és Észtországban

Augusztus 16. és 21. között a finn evangélikus egyház Helsink melletti, Sipuli nevű táborhelyén találkozott a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetségének mintegy ötven küldöttje. Az öt évvel ezelőtt alakult szervezet évente más és más országban rendez meg konferenciáját lelkészek, presbiterek és gyülekezeti tagok részvételével. Az idei együttlét egyik különlegessége volt, hogy a találkozó egy napján a résztvevők hajóra szálltak, és meglátogatták a Tallinnban élő magyar testvéreiket. E kicsiny, de nagyon összetartó közösség néhány tagja azután csatlakozott a Finnországba visszatérő csoporthoz. A konferenciái megbeszélések homlokterében az egymással és az anyaországgal való kapcsolattartás kérdése állt.

Egy csendes tengeröböl partján, hajlongó nyírfák alatt mutatkoztak be a résztvevők. Már akinek szüksége volt erre, hiszen az előző évek találkozóiról sokan jól ismerték egymást. Európa összesen tíz országából voltak együtt az anyaországból, valamint az elcsatolt országrészekből származó magyarok. Legtöbben erdélyi gyökereikről adhattak számot. Az egyik résztvevő - hallván, hogy a bemutatkozás során egymás után többen is Kolozsvárt nevezték meg szülővárosukul - tréfásan azt kérte, hogy a töb-

biek már ne is mondják a város nevét, elég, ha az utcát és a házszámot említik... Az sem volt véletlen, hogy a – közép-európaihoz képest egy órával előrébb járó – pontos időt valaki így határozta meg: "Finn idő, tehát erdélyi idő..."

Varga Pál németországi református lelkésznek, a szövetség elnökének, valamint Nagy Gábor országos felügyelőnek, a Finnországi Magyarok Egyesülete alelnökének a vezetésével nagyon gazdag programot állítottak össze a szervezők. A finn evangélikus egyház külügyi szol-

gálatától Risto Cantell a házigazda egyház köszöntését adta át. Elmondta, mennyire fontosnak érzik a több országba szétszórta magyar protestánsokkal való kapcsolatok ápolását, ezért is járultak hozzá anyagilag e konferencia megszervezéséhez.

A másik finn előadó, Heikki Ahonen – sokak meglepetésére – magyarul szólalt fel. Harminc évvel ezelőtt ugyanis ösztöndíjasként egy évet Budapesten, az akkori Evangélikus Teológiai Akadémián töltött. Nemcsak ízes magyar beszédével aratott nagy sikert, hanem előadásának tartalmával is. Azt mutatta ugyanis be, hogy a finn egyház mi mindent tesz a határokon túli finnekért. Elszakított országrészként az ő esetükben elsősorban Karéliáról, a "finn Erdélyről" beszélhetünk, de szerte a világban egyre több finn nemzetiségű vállal munkát vagy folytat tanulmányokat. Az anyaegyház tudatos munkával szervezi meg,

hogy ők is részesüljenek finn nyelvű lelkigondozásban.

A gyülekezeti beszámolók azt támasztották alá, hogy célszerű lenne meghonosítani a finn példát. Ma már nem annyira emigránsokról, sokkal inkább migránsokról kell beszélnünk. Ha valaki politikai okokból hagyta is el hazáját, ma már lehetősége van hazalátogatni, vagy akár végleg hazatérni, sokan pedig néhány évre tartózkodnak csak távol szülőföldjüktől. A hazai református és evangélikus egyházakkal azonban még nem alakult ki olyan bensőséges kapcsolat, amelynek keretében zökkenőmentes lehetne az együttműködés. A konferencia zárónyilatkozata egyebek mellett ezért is tesz hitet a Magyarországi Református és Evangélikus Egyház vezetésével való kapcsolat elmélyítése mellett.

A konferencia egyik csúcspontja a tallinni látogatás volt, bár az indulást beárnyékolta egy szomorú körülmény. A bánási Hertelendyfalváról származó, ám évtizedek óta Stuttgartban dolgozó Nagy György szerb útlevéllal, vízum hiányában nem léphetett be Észtország területére. Ez az eset is Európa még mindig

Horváth Tamás, a Duna Televízió vallási műsorainak szerkesztő-operatőre

Dr. Fabiny Tamás ev. lelkész, teológiai tanár, a Duna TV vallási műsorainak szerkesztője

fennálló megosztottságára utalt. Tallinnban aztán tanúi lehettünk annak, hogy egy város milyen gyorsan képes levetkezni azt az idegen ruhát, amelyet a szovjet időkben adtak rá, és miként képes megmutatkozni a maga eredeti szépségében.

Közismert tény, hogy az 1939-es Molotov–Ribbentrop-paktum hírhedt titkos záradéka Észtországot a Szovjetunió vasmarkának engedte át. A sztálini terror során húszezer észtet – többségükben nőket és gyermekeket – Szibériába deportáltak. Az egyházat rendkívüli mértékben üldözték. Sok templomot leromboltak, uszodává vagy színházzá alakít-

tották át, a lelkészek többségét bebörtönözték. Az 1980-as években megerősödött az észti ellenállási mozgalom, majd a patrióta észtek a Szovjetunió felbomlását is elősegítették azzal, hogy 1991. augusztus 20-án kikiáltották az ország függetlenségét. Az elmúlt tizenöt évben óriási fejlődésnek indult az immár az Európai Unióhoz tartozó ország.

Tallinn valóságos ékszerdoboz. Az országban él egy maroknyi magyar is, akik főképpen Kárpátaljáról kerültek ide a 20. század második felében. 1988-ban, az érlelődő politikai változásoknak is köszönhetően tartottak először magyar is-

Nagy Gábor finnországi főfelügyelő

Jordáky Béla svédországi főfelügyelő

Dr. Sebestyén Gábor svédországi főgondnok

Sevón (szül. Molnár) Lisi turkui presbiter

Dr. Sebestyén Mária stockholmi képviselő

Jordáky Annamária svédországi küldött

Ünnepi istentisztelet után a tallinni Dómtemplomban

tentiszteletet az itt élők. Kezdetben a Kárpátaljáról nyugdíjba ment Asszonyi István lelkész, majd Szabó Dániel miskolci főgondnok tartott istentiszteleteket, jelenleg pedig Stockholmból Molnár-Veress Pál lelkész hajózik sok száz kilométert a magyar hívek lelkigondozása érdekében. A tallinni dómban tartott ünnepi istentiszteleten is ő prédikált. Nagy erővel aktualizálta a próféta reménységét: „Összegyűjtöm nyájam maradékát minden országból, ahová szétszórtam őket, és visszaterelem legelőjükre, ahol szaporodni és sokasodni fognak.” (Jer 23, 2) Öröm volt látni, milyen jó a kapcsolat a Bán István gondnok által összefogott magyar gyülekezet és a Bereczki Urmas által irányított tallinni Magyar Intézet között.

Finnországba visszatérve sok tanulságos beszámolóra és hasznos eszmecserére került még sor. Augusztus 20-án, Szent István ünnepén a híres helsinki Sziklatemplomban tartottunk istentiszteletet, amelyen a konferencia résztvevői mellett a helyi magyar közösség számos tagja is jelen volt. Az pedig csak természetes, hogy a Finnországban elmaradhatatlan szaunázásra is ebben a közösségben került sor.

A kitűnően szervezett konferencia azt a reményt ébreszti – a Duna Televízió képviselőjében is jelen levő – magyarországi tudósítóban, hogy a magyar-magyar kapcsolatok a jövőben csak erősödni fognak. Előítélet nélkül, kölcsönös szeretetben sokat tehetünk azért,

hogy a ma még legmerészebbnek tűnő álmok is megvalósuljanak.

Fabiny Tamás

Szirkó Éva és Löhmus Judit presbiter

Halász Béla helsinki presbiter

Talur Katalin tallinni presbiter

Bán István észtországi gondnok Tartuból

Heikki Ahonen

A Finn Egyház és a külhoni finnek

(Suomen luterilaisen kirkon ulkosuomalaisyö)

Helsinki kikötője, háttérben a Dómtemplom

A Finnországba látogatók számára a nyár a legkedvezőbb évszak. Gyönyörű tud lenni ilyenkor a táj és olykor még meleg is akad. A finn nyár viszont rövidek: az egyik évben – mint mondják – augusztus harmadikán reggel érkezett, és délután 4 óra körül már vége is volt!

A külhoni finnek is főleg nyáron szoktak hazalátogatni. Finnország határain túl tudvalevőleg 1,3 millió finn él, a finn nép valamivel több mint egynegyede.

A kitelepedésre persze nemcsak a nyár rövidege ad okot: az elmúlt időben főként gazdasági és szociális tényezők játszottak ebben szerepet. Mivel saját hazájukban nem találtak munkát és a megélhetésre lehetőséget, sokan arra kényszerültek, hogy máshol nézzenek munka után.

Elhangzott a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége konferenciáján. Kirkkonummi (Finnország), Sipuli táborhely, 2005. aug. 18. Az előadást finnül magyarrá Halász Béla fordította, s azt Heikki Ahonen finn esperes magyar nyelven olvasta fel.

A finn kivándorlás az 1800-as évektől kezdődően szinte hagyományosan Kanada, az Egyesült Államok és Ausztrália felé irányult. A második világháború után viszont a legtöbben Svédországba költöztek, ahol jelenleg – az utódokat is beleszámítva – mintegy 400 ezer finn él. A Finn Egyház számára ezért Svédország különleges helyet foglal el és egyre nagyobb kihívást jelent.

Finnországban a legnagyobb felekezet a Finn Evangélikus Egyház, mely a lakosság 85 százalékát tömöríti soraiba.

Hogy miként viszonyul az egyház a kivándoroltakhoz? Érez-e felelősséget a külföldre távozottak iránt, akik hivatalosan továbbra is „távollevő tagoknak” számítanak az itthoni gyülekezetekben? Számít-e arra, hogy a befogadó országok egyházai majd felvállalják az odaköltözött finnek lelkipozásának feladatát? Íme néhány válasza váró kérdés!

Felkértek, hogy számoljak be a Finn Evangélikus Egyház külhoni finnek között végzett munkájáról. Nekem erről személyes és közvetlen tapasztalatom van, ugyanis 13 évet éltem külföldön, melyből 5-5 évet Ausztráliában és az Egyesült Államokban élő finnek között. A következőkben főként saját tapasztalataimról szólok.

A tengerészmisszió volt az úttörő

A külhoni finnek közötti munkát elsőként a 130 éve (1875-ben) alapított Finn Tengerészmissziói Társaság (jelenleg: Merimieskirkko, vagyis Tengerészegyház) kezdte el. Ez a független szervezet kezdetben a legnagyobb kikötővárosokba küldött lelkészeket a finn tengerészek szolgálatára. Amikor aztán a finnek közül egyre többen telepedtek le az adott országokban, a lelkészeknek az egész finn kolónia szolgálatát fel kellett vállalniuk. A nagy vitorláshajók korszakának végével, az 1950-es évektől kezdve a tengeri forgalom jellege is megváltozott, s mivel korszerűsödött a rakodás technológiája, kevesebb tengerészre volt szükség, és a hajók is kevesebbet időztek a kikötőkben. A külföldre települt finnek száma egyre nőtt, nő ma is, de már nem a kikötőkhöz kötöttek. Mivel hagyományos munkaterülete leszűkült, a Tengerészegyház az 1960-as évektől kezdve egyre inkább a Finn Egyház hatáskörébe utalta a külhoni finnek szolgálatát. Ez történt Amerikában és Ausztráliában is. A Tengerészegyház – Finnországon kívül – ma már csak Hollandia, Belgium, Anglia, Görögország, Lengyelország és Németország bizonyos tengerparti városaiban működik.

A Külhoni Szolgálat Irodája

Amikor a külföldre került finnek közötti szolgálat felelőssége átkerült az Evangélikus Egyházhoz, ennek vezetői létrehozták a Külhoni Szolgálat Irodáját. Ennek tevékenységét kez-

detben csak egy lelkész koordinálta; jelenleg az iroda négy főállású személyt foglalkoztat. Feladatai közé tartozik a kivándorlás követése, a külföldre került finnek lelki igényeinek feltérképezése. A teljes nevén Külhoni Finnek Között Végzett Munka Irodája az, amely a külföldi testvéregyházaknak a finn gyülekezetekkel való kapcsolattartását is koordinálja; ennek munkatársai tárgyalnak az együttműködés különböző formáiról, ők toborozzák a külhoni finnek közé küldendő lelkészeket és egyéb dolgozókat is. A lelkészek meghívásáról viszont az illető külföldi gyülekezet dönt, lehetőleg a helyi egyház püspökével vagy püspökségével egyetértésben.

Jelenleg mintegy 40 országban, hozzávetőleg 100 pap működik, közülük a legtöbben – mintegy 65-en – Svédországban. Ebben a számban benne vannak azok a különféle missziói társaságok szolgálatában álló finn lelkészek is, akik részidőben a külföldi finnek között is végeznek szolgálatot. Németországban 9, Kanadában 8, az USA-ban 5, Svájcban 3 pap működik.

A Finn Egyház fontosnak tartja a reformációnak azt az alapelvét, amely szerint minden embernek joga van anyanyelvén hallani az evangéliumot. Ezért külföldre távozott tagjainak is biztosítja a finn nyelvű istentiszteleteket és más egyházi szolgáltatásokat.

Az 1980-as évekig tartó „hagyományos” emigráció tagjai amikor elhagyták szülőföldjüket, új hazájukban végleges otthonra rendezkedtek be. Mondják, hogy akik Ausztráliába költöztek, először szaunát, majd templomot, végül „Suomi-talot”, azaz Finn Házat építettek. Ha egy-egy helységben lélekszámuk elérte a kétezer főt, akkor saját gyülekezetet is alapítottak, s mert többségük evangélikus volt, a Finn Evangélikus Egyháztól lelkészt is kértek maguknak.

A finn közösség helyzete a helyi egyházban

A külföldi munka hagyományoszerűen a helyi evangélikus egyházak részeként szerveződött meg: egy-egy külhoni finn gyülekezet tehát a helyi svéd, német, osztrák stb. evangélikus egyház keretében működik. Egy külhoni finn lelkész nemcsak az ottani finn gyülekezetet szolgálja, hanem a finn gyülekeze-

A konferencia szünetében

A finn egyház Sipuli nevű konferenciaközpontja

tet magába foglaló többségi egyházat is. Ez a helyzet pl. Svédországban, Németországban, Ausztriában, Kanadában, az Egyesült Államokban és Ausztráliában is. Csak néhányan vannak olyanok, akik fizetésüket közvetlenül Finnországból kapják. Bár a Finn Egyház anyagilag is támogatja a külföldön működő finn gyülekezeteket, a cél mindenesetre az, hogy idővel ezek váljanak önellátóvá.

A szervezeti felépítés kérdésében természetesen van különbség abban, hogy milyen módon illeszkedik a finn nyelvű munka a helyi egyházba. Néhány országban a finn gyülekezetek önállóak, saját egyházi vezetéssel. Svédországban viszont nincsenek önálló finn gyülekezetek; a lelkészek a helyi svéd gyülekezetben végzik munkájukat, de finn nyelven. Az egyetlen kivétel az 1533-ban alapított Stockholmi Finn Gyülekezet, mely teljesen önálló.

Annak a rendszernek, melyben a papok a helyi egyház alkalmazottaiként dolgoznak, természetesen megvannak a háttülei is. Például meglepetések érhetik az embert, mondjuk a társadalombiztosítás vagy a nyugdíj kérdésében, hiszen amikor egy lelkész külföldre megy dolgozni, kiesik a finn társadalombiztosítás köréből. A nyugdíjpénztár a külföldi szolgálat idejét nem számolja hozzá a szolgálati évekhez. De akad olyan külhoni gyülekezet is, amely lelkészének nem fizet a nyugdíjjárulékot, mondván, hogy az csak ideiglenesen szolgál náluk, s nyugdíjáról nem ők kell gondoskodjanak. A fiatalabb lelkészek általában nem is gondolnak nyugdíjas éveikre, amikor külföldi szolgálatot vállalnak, főleg akkor nem, ha fizetésük egyébként is jónak tűnik. Tapasztalataim szerint a finn cégek sokkal jobban gondoskodnak a külföldön dolgozó vagy ott végleg letelepedett alkalmazottaikról, mint a Finn Egyház.

Napjaink új stílusú emigrációja

A külhoni szolgálat a változás napjait éli. A hagyományos finn kolóniák kiiregednek, s a közöttük folyó szolgálat főként diakóniai jellegű. A munka súlypontja az ún. új-emigránsokra helyeződik át. Ezek általában fiatalok, magasan képzett szakemberek, üzletemberek, vagy pedig ipari alkalmazottak, akik vendégmunkásként dolgoznak külföldön. De ide tartoznak a diplomáciai szolgálatban levők, a diákok, zenészek, turisták, valamint a házasság révén külföldre költöztek is.

Én is új-emigránsok között dolgoztam Texasban, ahol a finn Nokia mobiltelefon-gyártó cég az 1990-es évek közepén létrehozta amerikai központját, egyben a világ legnagyobb mobiltelefon-gyárát is. Akkoriban 230 finn család költözött arra a vidékre. A Külhoni Szolgálat Irodájától azt a megbízást kaptam, hogy derítsem ki, van-e a Dallas környékén letelepedett finnek körében igény és lehetőség finn nyelvű gyülekezeti tevékenység beindítására. Amikor kiderült, hogy erre szükség lenne, a helyi amerikai evangélikus gyülekezettel együtt egy istentiszteleti közösséget, egy úgynevezett kápolna-gyülekezetet alapítottunk. Az amerikai lutheránus egyház (ELCA) szervezetében a mi kápolna-gyülekezetünk mind anyagilag, mind szervezetiileg önálló, de nincs saját temploma, sőt, tagsági nyilvántartása sincs. Az épületek használatáért lakbért fizetünk a helyi gyülekezetnek. Az általam megkeresztelt gyermekeket azokban a gyülekezetekben jegyezték be tagnak, ahol a szülők is regisztráltak voltak. Ez a modell szerintem jól működött. A dallasi finn kolónia állandóan változik, mivel a cég dolgozói jönnek és mennek a gazdasági élet gyors ritmusú, pillanatnyi konjunktúra-ciklusai szerint. A jövőt nem tudják hosszú időre előre megjósolni. A kápolna-gyülekezetnek szintén kész kell lennie a gyors változásokra, a munkamódszerek felülvizsgálatára, s ha úgy adódna, akár a tevékenység megszüntetésére is.

Manapság a külhoni szolgálat része a turisták között végzett lelkigondozói munka, főként Spanyolországban, a Kanári-szigeteken, Rhodos szigetén, Cipruson, Floridában, valamint Thaiföldön. A téli időszakban ezekre a helyekre több tízezer finn özőnlük. Ebben a munkában főleg az önkéntes „télipapokra” hagyatkozunk, ugyanakkor hathatós segítséget kapunk a finn missziói egyházak külföldön szolgáló lelkészeitől is, akiknek e tevékenységéért a Finn Egyház térítést fizet.

Mi finnek, itthon gyakran panaszkodunk arra, hogy a templomba járást illetően lusták vagyunk, és egyébként sem veszünk részt a gyülekezet tevékenységében. A nagyvilágban viszont az egyház jelentősége, a gyülekezettel való kapcsolat fontossága meglepetésszerűen megnő. Az emberek szívesen jönnek a finn nyelvű istentiszteletekre. Istennek az anyanyelven hallott igéje szívhez szól, a lelket táplálja, s az idegenbe kerültek között az összetartozás érzését erősíti. Az istentiszteletekhez "kötelezően" kapcsolódó "kávézások" alkalmával lehetőség nyílik a társasági kapcsolatok építésére, hírek cseréjére, az együttlétre. Minden külhoni gyülekezetre jellemző a gyülekezeti tagok fokozott aktivitása, az önkéntes munkában vállalt felelősség, egymás önzetlen támogatása. Ez otthonos légkört és együttérző szellemet teremt a gyülekezetekben, amelyre nagy szükség van egy idegen országban és kultúrában zajló életben.

Népszavazást Karjala visszacsatolásáért!

Hatvan évvel azután, hogy Finnország elveszítette Karjalát, s azt a Szovjetunióhoz csatolták, felerősödött a vissza-csatolást sürgetők hangja, s egy százezer aláírással nyomatékosított felhívásban azt követelik, hogy kezdődjenek meg az ezirányú tárgyalások Oroszországgal. A "hivatalos" Finnország viszont nem reagál erre. A száműzött karjalaiakat és utódaikat tömörítő "Pro Karelia" szervezet most félmillió aláírás gyűjtését tervezi, ami nem is tűnik lehetetlenségnek. Egy friss felmérés szerint ugyanis a finnek 38%-a helyeselné, ha Karjala és a második világháború után elveszített más északi és keleti területek visszakerülnének Finnországhoz.

Amikor a Szovjetunió rátette a kezét a területre, több mint 400 000 finnt üldöztek el lakóhelyükről. Helyükbe - a sztálini időkre jellemzően, kényszerrel, vagy előnyökkel kecsegtetve - különböző keleti népeket hoztak az északnyugati végek benépesítésére. Az egyszerű finnekett épp ezeknek az "új-karjalaiaknak" a sorsa, nemkevésbé a lerobbant infrastruktúra újjáépítésének majdani költségei aggasztják.

Karjala visszacsatolásának gondolata Urho Kekkonen elnöksége idején (1956-1981) is felvetődött, de a keleti szomszéd hallani sem akart róla. A két ország közötti viszonyban aztán e témát évtizedekre "jegelték". Az utóbbi hetekben azonban a finn-orosz kapcsolatok kérdése újból forró téma lett. Az orosz nagykövetség másodembere, Vjacseszláv Tutynin sérelmezte, hogy a finnek miért nem kezelik kellő előzetességgel az Oroszországhoz fűződő kapcsolataikat, de szemükre vetette azt is, hogy Finnország már nem tölti be az Oroszország és az Európai Unió közötti hídépítő szerepét. Vlagyimir Grinin nagykövet sietett hozzátenni, hogy ennek ellenére a kapcsolatok kitűnőek, s állítását a finn vezetők is nagy helyesléssel fogadták.

A „Helsingin Sanomat” nemrégiben közölt egy felmérést, miszerint Finnországban nagyobb az orosz-gyűlölet, mint a Szovjetunió egykori tagköztársaságaiban: a finnek 62%-a negatívan viszonyul az oroszokhoz. Egy Oroszországban végzett hasonló kutatás ezzel szemben azt bizonyítja, hogy az oroszok a finnekett legjobb barátai között tartják számon.

Stefan Lundberg (Dagens Nyheter)

Dr. Bartha István 80 éves

Erdélyben, Marosvécsen születtem a báró Kemény János kastélyának udvarán épült kis paraszt-barokk tanítói házban. Édesapám, id. Bartha István akkortájt került Vécsre felekezeti kántor-tanítóként. Elemi és középiskoláimat Erdély több községében végeztem, attól függően, hogy édesapámat merre vitte a változás szele. 1943-ban érettségiztem a marosvásárhelyi Református Kollégiumban, majd ugyanazon év

őszén beiratkoztam a Budapesti Műegyetem (BME) Gépészmérnöki Karára. A katonai szolgálat és szovjet fogság miatt a tanulmányi időmből éveket veszítve, 1951-ben szereztem mérnöki diplomát. Eleinte a BME Technológiai Tanszékén voltam tanársegéd, majd a székesfehérvári vadásztöltény-gyárban, illetve a budakeszi prés- és kovácsoltáru gyárban dolgoztam technológus-szerkesztő mérnöként.

1955-ben vallásos meggyőződésemmel letartóztattak és a Fő-utcai börtönben gyötörték öt hónapon keresztül. Szabadulásom után kevés ideig az óbudai hajógyárban szerkesztőmérnöként dolgoztam.

1956 decemberében disszidáltam Magyarországról Svédországba. Malmöben, a Kockums hajógyár gépszerkezési osztályán alkalmaztak. Két év után a rozsdás és az ellene való védekezés kezdett foglalkoztatni. Javaslatomra a hajógyár létrehozott egy korrózió-kutató laboratóriumot, mely 8-10 emberrel dolgozott. Eredményeink nagyban hozzájárultak a hajógyár rozsdásodásból származó garanciális veszteségeinek csökkentéséhez. Nekem pedig alkalmam nyílt szakkikkek publikálására, előadások tartására és külföldi utazásokra: kongresszusokon, konferenciákon, kiállításokon való részvételre.

Mind jobban elmélyülve a témában, rájöttem, hogy a korróziós károk 90 százaléka a helytelenül szerkesztett gépelemek, a nem megfelelő üzemi körülmények és anyagok miatt keletkezik. Megállapításomról számos cikket és szakkönyvet írtam. 1964-ben megváltam a hajógyártól, és Malmöben létrehoztam egy ma is működő korróziós tanácsadó irodát EKO-KORRO néven. Rendszeresen oktattam előbb a göteborgi, majd a lundii műegyetemen a végzős gépészmérnököket. 1971-72-ben a göteborgi egyetemen pedagógiai oklevelet is szereztem. Ezzel a diplomával jogot nyertem gimnáziumi tanításra. Több mint 24 évig tanítottam műszaki gimnáziumokban.

Öko-Design. Ezt a kifejezést tőled hallottam először. Mit jelent ez, és hogyan kapcsolódik a te nevedhez?

Az 1963-tól végzett svédországi és máltai tengervíz-kutatásaink során rájöttünk, milyen ártalmas a hajók hűtőcsöveinek rohamosan elszaporodó tengeri organizmusok klórral történő

elpusztítása. Az organizmusok viselkedését tanulmányozva rájöttünk, hogy a hűtővíz áramlási sebességét megváltoztatva megakadályozható ezek meglepedése. Megpróbáltunk úgy beavatkozni bizonyos folyamatokba, hogy ezzel ne ártsunk a természetnek. Feladatunk tűztük utána a természeti modellt, a bennük rejlő elveket, abból a célból, hogy jobb, olcsóbb és kevésbé romboló technikát hozzunk létre.

Ennek a módszernek ismertetésére és népszerűsítésére 1983-ban Bertram Broberg professzorral létrehoztunk egy nemzetközi társulatot „Association for Ecological design” néven. A tengeri organizmusokkal végzett többéves kutatásaim értékeléseként beválasztottak az OECD tengeri kutatócsoportjába. Az öko-konstrukcióról két könyvet írtam. Az egyiknek aktuális a magyar kiadása is.

1993-ban „Korrózióálló szerkezetek tervezése” című értekezéssel a Budapesti Műszaki Egyetemen egyetemi doktori címet, a „Természetbarát szerkezetek tervezése” munkámért pedig a Magyar Tudományos Akadémián a műszaki tudományok kandidátusa címet nyertem. A Debreceni Református Kollégiumtól istiszteletbeli tanárává választott „az ökológiai gondolkodás és a református keresztyén gondolkodás hit-tudományos szintű művelése és együttléte terén végzett fáradozásai megbecsülésének jeleként. Az oklevelet az akkori dékán, jelenlegi püspök Bölskey Gusztáv, a volt püspök Kocsis Elemér és Kocsis Attila főigazgató írták alá.

Hogyan vált Bartha István és Erdős Irma neve elválaszthatatlanná? Milyen volt a kutatómérnök magánélete?

1951-ben megnősültem. Házasságunkból 1959-ben született Ildikó nevű lányom, aki itt él Svédországban. Feleségemtől elváltam, majd 1974-ben feleségül vettem Erdély kiváló drámai színésznőjét, Erdős Irmát, akivel Isten engedett együtt élnem a legboldogabb házasságban.

Irma nemcsak feleségem, de szellemileg tökéletesen egymásra hangolt, igazi társam volt. Irmát nagyon érdekelték tudományos kutatásaim, eredményeim, nagyon szerette volna, ha minél több ember megismerhette volna ezeket. Innen jött az ötlet: párban lépni fel, tartani előadást. 1993-tól, Irmám betegségéig minden nyáron Erdély falvait, városait jártuk, előadásokat tartottunk. Ő szavalt, én meg „Ökológia Noé bárkájában” címmel beszéltem az ökológiáról. Dánia, Németország, Svédország, az Egyesült Államok voltak még azok az országok, ahol kíváncsiak voltak előadásunkra. Újságcikkek, rádióinterjúk értékelték nagyon sikeres fellépéseinket. Feleségemmel együtt összeállítottunk egy svedalai csodadoktorról szóló szociológiai könyvet, s Irma biztatására fordítottam le Fredrik Böök svéd író 1931-ben kiadott „Utazásom Magyarországon” című könyvét, melynek kiadását anyagilag is támogattam.

2002 májusában az Úr magához szólította drága feleségemet. Azóta feladatommak érzem, hogy emlékémet hűen megőrizzem és megőriztessem. 2003-ban kiadtam az „Erdős Irma” című könyvet az ő életéről, 2004-ben létrehoztam az Erdős Irma ösztöndíj alapítványt, valamint egy emlékgyűjtőt.

Halála óta az Erdős Bartha István nevet használom, kiadványaimat így írom alá, és az a kívánságom, hogy a fejfámra is így legyen majd kiírva a nevem.

Szeretném, ha visszatérnénk a svédországi kezdésedre. Tudom, hogy nagyon sokat tettél a menekültek lelki gondozása, magyarságuk megtartása érdekében. Hogyan történt?

Elég sokáig voltam a malmói gyülekezet főpresbitere. Bibliaórákat is tartottam. Mikor a svédországi egyházi közösség elhatározta, hogy megpróbál egy állandó gyülekezeti ott-hont létrehozni, és hosszú keresgélés után megtalálták Tångagårdét, a megvásárláshoz szükséges alaptőke összeadásában nagy sikere volt a „téglajegy” ötletnek.

Sok munkával járt a Bethlen Gáborról elnevezett cserkészcsapat megalakítása, a táborozás megszervezése. Nagyon jól sikerült, csak sajnos, a táborozáson egy kullancscsípéstől agyhártyagyulladás kaptam és majdnem belehaltam. A cserkészetben később mások vették át a vezetést, a csapat neve is megváltoztatott.

Irodalmi kört is szerveztem, mely nagyon jól működött. A svéd cserkészotthonban volt ingyen helyünk, és sok érdekes előadást tartottunk. Este hattól éjfélig is eltartott a hozzászólásokkal, kérdésekkel tarkított összejövetel, pedig sem kávé, sem sütemény nem volt. Csak hideg víz.

Krizsán György barátommal kidolgoztunk egy szerintem nagyszerű programot: „Hogyan lehet szórványban megmenteni magyarságunkat?” címmel. A kivitelezésből nem lett semmi, olyan emberek miatt bukott meg, akik szívesebben asszimilálódtak, mintsem hogy tevékenyen részt vegyenek ebben a programban. Mikor a Kockumsban beindult a kutatómunkám, sok tevékenységről le kellett mondanom.

Egy híján ötven éve élsz Svédországban. Milyennek látod a mostani magyarság helyzetét, mi a véleményed a szórvány-magyarságról?

Reméljük, hogy ennyi baj, nehézség után csak jobbra fordul a magyarság sorsa. Reméljük, hogy Istenvégre áttessz minket a jobb kezébe és segít megállnia helyünkön. A szórvány-magyarság megmaradásában nagyon fontosnak tartom anyanyelvünk ápolását. Ebben óriási feladat és felelősség hárul elsősorban a szülőkre, de nem elhanyagolható a különböző magyar szervezetek – elsősorban az egyházak – működésének fontossága sem. A megmaradásra az összefogás, és nem a széthúzás a megoldás. Épp itt az ideje, hogy az anyaország politikusai ráébredjenek, hogy létezzünk, s a nemzet egészségéhez akarunk mi is tartozni.

Trópusi tengeri makk

Az interjút készítette **Tóth Ildikó**

Bognár Erzsébet (MVSZ) felvételei

Farkas Árpád

ÖZÖNVÍZ

Ropog a kert, a bokrokat forgatja már a sárga lé, mohón a hídlásba harap, zúdul a csûrkapun elé.

Fölkapja Illés szekerét sarjústól; s fölpuffadt lovak, döglött malacok ázalék-naszádja nő az ár alatt.

Főzötök-bálnák, paripák törik a házat, rengetik, lemarják jobbágykéek falát, a pince torkig megtelik!

Nézi a székely, könny csurog bajszára, reszket, úgy kacag: „Vigyed, uram, a házat is, vigyed, ami még itt maradt!”

Vigyed az asszonyt, kölyköket, a böjtöket, az éjszakát, vigyed a gólyafészkeket, lássunk világot legalább!”

Dühöng az ár, s az ég alól rongy falvak úsznak mennybe fel. A bárka késik valahol, a víz, a víz csak énekel.

Az elemek háborúja

Udvarhelyszéket meglátogatta a rémület, a borzalom, a halál. Kegyelmes volt, mert nem éjszaka jött. A minden útjába esőt elpusztító, vad hegyi patakok által előidézett vízáraz-özön délután rohanta le az anyaszéket. Egy óra leforgása alatt emberek mindenüket, ingó-ingatlanjaikat - egész végiggürcölt életük alatt megépített, szépített fészüküket, meleg otthonukat - elveszítették. Ami pótolhatatlan, amihez a szívük, lelkük kötődött, amit az ember féltve őriz: fényképek szeretteikről, családi ereklyék, régmúlt idők megőrzött iratai, leírások, megmaradt régi tárgyak, melyekhez emberi érzelmek fűződnek, a leélt élet kedves emlékei - az elsodort házzal együtt minden elment.

Valahol szétszórja a víz, s elhagyja a fûzek, bokrok tövén. Akár egy elvágott kötél szakadt el tőlük addigi életük minden tárgyi emléke. Csak a tátongó üresség maradt szívükben, mely belevész a messzeségbe, s nem akar véget érni, akár az északi álmatlan, hosszú fehér éjszakák. És még örül, aki életben megúsza. Mert életek veszték oda; négy éves kislánytól hetven éves öregig estek áldozatává a vad sodrásnak.

A Nyikó letarolta az útjába eső falvakat. Embert, állatot, házat, csúrt, autót vitt magával. Tamási szülőfaluját, Farkaslakát, aztán Bogárfalvától le Rugonfalváig húsz kilométeren át mindent. Bikafalván egész utcasort sodort el a hegyről a völgy felé örülten száguldó víztömeg. Még egy cövek sem maradt, mely jelölné a telekhatárt. Csak kopár üresség a földön, a lelkekben, akár a tatárjáráskor. Az anyaföldet is fölszedte, a lábak nyomát. Semmi, semmi nem maradt. Még annyi sem, amiből egy siratófalat lehessen fölhúzni. Csak a friss hantok a temetőben, az átélt borzalmaktól remegő, fáradtságtól elcsigázott, egymást kétségbeesetten átkaroló életben maradtok, a lenyelhetetlen gombóc a torkokban, a könnyektől vöröslő, kisírt, álmatlanságtól fáradt szemek. De az összeszorított fogak, ökölbeszorított kezek erőt sejtetnek, konok, szótlan elhatározást, és a könnyektől szívérványos szemekben ott csillog az újrakezdés vasakarata. Mint annyiszor a tör-

ténelem folyamán - az elnyomó hatalommal a nyakában - újra kell kezdenie ennek a sokszor megpróbált népnek. Mert az elnyomó hatalom is bámulta ezt az összefogást, a kalákaszellemet, amit látott. Ez kellene jellemezze a magyart mindig. Ne csak a bajban fogjon össze, hanem mindig. Mert az összefogásunkat irigylik. És félnék is tőle! Egy maroknyi elszánt embertől félni is kell, ha az tudja, hogy mit akar!

A halottakat már eltemették, megsiratni őket elég a hátralevő élet. Újra kell kezdeni mindent előlről. Az élőkért, a sarjakért, a feladhatatlan székely-magyar jövőért.

Kolumbán Sándor, Székelyudvarhely

A Duna-Televízió és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szervezte ÖSSZEFOGÁS NAPJÁN egyházi közösségünk

15.000 korona gyorssegélyt

küldött az Udvarhely-széki Kobátfalva árvízkárosultjainak. További felajánlásokat a mellékelt befizetőlap vagy internet útján fogadunk. Kérjük ráírni: ÁRVÍZ.

Reményes idők

Rättvik, 1958. Balról Glatz József, jobbról Wagner Nándor
(G.J. fényképalbumából)

A Magyar Írószövetség Tájékoztatójának áprilisi számából értesültem, hogy „a nagyváradi születésű, Japánban elhunyt Wagner Nándor szobrászművész egészalakos József Attila-szobrát a Petőfi Irodalmi Múzeumban mutatták be április 5-én. A bronzszobrot a művész özvegye, Wagner Chiyo asszony és az Academia Humana Művészi Hagyatékát Ápoló Alapítvány Nagyváradnak adományozta. Az ajándékot Bíró Rozália Ibolya, Nagyvárad alpolgármestere és Tökés László református püspök vette át.” A tájékoztató következő számában egy fényképekkel illusztrált beszámoló olvasható az április 29-i nagyváradi avató-ünnepségről.

Régi, 40-45 éves emlékeket idéztek fel bennem e beszámoló, amikor a hatvanas évek első felében Wagner Nándorral együtt magam is a dél-svédországi hangulatos egyetemi városkának, Lundnak lakója voltam. A lundin magyar egyesületben találkoztunk először, mindketten szerepeltünk mint előadók is. Rokonszenv és barátság fűzött össze bennünket e lundin évek alatt. Jártunk is egymáshoz, az én Gabriellám is jól megfért Dórával és a gyermekekkel. A feleségem barátsága még a férjem másfelé tájékozódása után is folytatódott. A házasságok válsága inkább szabály, mint kivétel volt az emigráció kezdeti éveiben. Még Lundban volt alkalmam találkozni Nándorral és Chiyo nevű új asszonykájával; egy ilyen látogatásról számol be az alábbi írás.

Mint hogy e szoboravatással kapcsolatban a művésztől alig esett szó, előbányásztam régi kacetjaim közül ezt az írásos emléket, mely őt abban a két világ közt lebegő átmeneti fészekben mutatja be, ahonnan a világ másik végére szállt, hogy

soha vissza ne térjen. Az írásnak van valami riport-jellege, annak is készült, talán a stencillel sokszorosított stockholmi Északi Tudósító számára, de hogy megjelent-e még a lapocska megszűnése előtt, arra nem emlékszem. Úgy érzem, tartozom azzal egy régi barátunknak, hogy ne hagyjam elkallódni ezt a dokumentumnak beillő riportot.

WAGNER NÁNDOR SZOBRÁSZMŰVÉSZNÉL

A külső kaputól, mely magától becsapódik a látogató után, félkör alakú, boltozatos folyosó vezet a belső udvaron át a nagy sárga házig. Valamikor a századfordulón épülhetett, mint a svéd egyetemi városka legtöbb bérháza, legalábbis az óvárosban lévők, mert a rohamosan terjeszkedő külső negyedekben naponta nőnek ki a földből a vöröstéglás modern méhkaptárak az örvendetes (vagy ijesztő?) gyarapodó lakótömegek számára. A sárga házra bizony már ráférne egy kis tatarozás, főleg a tetőtér alatti lakások vannak kitéve az időjárás szeszélyeinek.

A lépcsőházba nyíló zöldre festett ajtó mellett a falon kis fatábla: „Ateljé Wagner 5. vån” felirattal. Mivel a látogató rendszeren már úgymond ismerős a körülményekkel – idegen, egyedül, ritkán látogat ide; hivatalos kapcsolatokra, tárgyalásokra pedig ott a telefon – nem a tábláról tudja meg, hogy az ötödik (csak svédül ötödik, magyarul negyedik) emeletre kell felkapaszkodnia. Már az udvar végéről vetett fölfelé egy fürkésző pillantást („otthon vannak-e?”) a legfelső virágos ablakokra, melyek közvetlenül a tetőeresz alatt egy hosszú, bedeszkázott ablaksor végén villognak a napfényben. A bedeszkázott ablaksor a műtermet óvja a túlzottan tolakodó fény- és hő sugaraktól; az emberi és művészi önkény a tetőn át engedi be őket, hogy szolgáljanak, ne pedig a szemet és a drága anyagot rongálják.

Sanbaso-tánc (Kabuki előadás). Kisplasztika

Elhaladva a földszinti napközi otthon előtt, a látogató sóhajtva vág neki a nyolcstációs tekergő lépcsőnek, mivelhogy lift nincs a házban. Pedig ugyancsak elkelne, nem is annyira a látogatók, hanem a fellegvár lakói számára, akik nem csak magukat kénytelenek naponta többször felvarázsolni, hanem súlyos vas- és gipsztömböket, agyagot s egyéb renyhe tömeget, mely passzív rezisztenciával tiltakozik az ellen, hogy messzebb vigyék a föld középpontjától.

József Attila

Az utolsó fordulónál a lépcsőház hirtelen megvilágosodik: a tetők fölé értünk. Fáradtsága jutalmául virágözön fogadja az érkezőt; a lépcsőfokokra helyezett cserepekben buján díszlenek a zöld minden árnyalatában és egyéb színekben pompázó növények. Az utolsó métereket ilyen díszsorfal közt teszi meg a látogató, mint a maraton győztese. De egyéb is várja, nem csak virág: mindenféle meghitt öreg kacat, kocsikerék-veterán, miegymás, látszólagos rendetlenségében is meleg, otthonos hangulatot árasztva. Már itt „ante portas” szembetűnik, mint szolgálja itt minden a lélek felderítését, könnyű lebegésbe hozását, hogy köznapi vas-kosságából, renyheségéből kimozdítva alkalmassá tegye a szépség befogadására.

A lelki egyensúlynak e túhegyen lebegő változata jellemzi a fellegvár két lakóját is. Hogy az ilyen „könnyű egyensúlyt” mily nehéz munkával s eltökéltséggel lehet csak kialakítani, az különösebb pszichológiai előképzettség nélkül is világos: szenvedés az ára, mely a lélekről, ha nem törekeny az anyaga, a „magja”, lekoptatja az egyensúlybontó kinövéseket, mégha mégoly szívós gyökerekkel nőttek is hozzá, mégha mégúgy vérzik is utánuk.

Hogy az ember társat találjon e lebegő egyensúly megvalósításához és tartósításához, az már igazán a szerencse dolga. Tudvalévő, hogy ketten szemtől-szembe egybekapaszkodva s hátradőlve sokkal biztosabban megállnak lábujjhegyen, mint a magános ember. Persze bölcsesség is kell hozzá, hogy a hátradőléssel járó különállást, az egyéniség függetlenségének megőrzését mindketten jóváhagyják, se önzés, se hatalom- s birtoklásvágy ne zavarja meg kettősüket – vagyis olyan ösztönök, melyek lényeges szerepet játszottak a fehér ember, a „fausti ember” világának és kultúrájának fejlődésében. Azok, akik e sárga háznak eresze alatt fészket raktak, kívül élnek a verseny és önzés világán, vagy legalábbis módjukban van ide menekülni előle.

Évek óta ismerem ezt a két embert, de ma is friss csodálkozással nézem őket. Igen, még mindig „lábujjhegyen állnak” és hátradőlnek, egymás szemébe nézve. Egyik sem akar lazítani az ujjak fogásán, de egyik sem tesz kísérletet a szemtávolság csökkentésére sem. Az erdélyi magyar férfi és a japán nő nemcsak az agyag, acél és az ecset művészei, hanem életművészek is. A nő halk, finom stílusa egy ősi kultúra nevelési rendszerének tökéletességét dicséri, a férfié... Azt csak Isten tudná megmondani, mi mindenen kell egy magyarnak keresztülmennie, míg nemcsak megérzi, de meg is éli a japánok bölcsességét. Japánná változóban van? Az sem volna lehetetlen. Csodálatos az erdélyiek mimikrije, ha legbelsőbb énjüket kell óvniuk vele. Ki ismerte volna föl Körösi Csoma Sándort a lámaköntösben? Itt azonban másról van szó: két kultúra kegyisztenciájáról a svéd környezet semleges erőterében.

Emlékszem Wagner Nándorra ismeretségünk első korszakából. Tagbaszakadt volt és bozontos, mint valami Neptunus. Elválhatatlan barna bőrkabátja zsíros falat lett volna holmi ostromlott és kiéheztetett városban. Dőlt belőle az anekdóta, a hahota és a pipafüst. Ez már itt volt, Lundban, de ő még egyre a régi Wagner volt, aki odahaza vállalatokkal, pallérokkal, minisztériumokkal gyözködött egy múzeumért vagy könyvtárért (mert épített is, nemcsak mintázott és festett); az a Wagner, aki bronzba áldotta a kommunizmusnak is az öklét mutogató József Attilát. Már akkor is, otthon is széles skálán játszott: mekkora távolság van például a Jászai Mari-térre készült eszterlánczó gyerekek és a döbbenetes Korpusz vagy Pieta közt! Ez az ember tudott harcolni – anélkül, hogy embergyűlölővé vált volna valaha is.

Örökkévalóság. Rozsdamentes öntött acélból Svédországban készült, ma a TAO Intézet (Japán, Mashiko) kertjében található.

Mikor itt megismerkedtünk, ez a Wagner már csak külsőségeiben volt ugyanaz. Az erdélyi mimikri kitűnően működött még, bár a küzdő karok már légiűres térben csapkodtak s az alkotott művek, képek-szobrok mély kétségbeesésről árulkodtak. Az összeomlás elkerülhetetlen volt, ami nem utolsósorban a nyugati magyarság bűne és szégyene. Sajnos, az újjászületésben, a fönix feltámadásában viszont alig van része

Rättvik, 1958. Wagner Nándor (Glatz József fényképalbumából)

a nyugati nagyságnak. Mint annyiszor, ez esetben is rosszul vizsgáztunk: lelki, erkölcsi, anyagi támogatás a hangosoknak s érdemteleneknek jutott, míg az értéket veszni hagytuk. Semmi se ment föl e vád alól, ha lelki vigasz volt is néhány hű barát helytállása, együttérzése.

Ez a férfi, akivel itt az aprócska konyha asztalkájánál ülök, mégsem kelti egy megtört ember benyomását. Csak más, egészen más. Nem csak jólápoltsága, választékos öltözése, csöndes, higgadt beszéde teszi a különbséget; bár kétségtelenül sokat jelentenek a külsőségek, főleg ha azok a lélek levethetetlen gúnyájaként, szinte bőrévé lesznek, amit a japánok mesterfokon sajátítottak el.

Pálcikákkal eszegetjük Chiyo asszony remekléseit, én, némi kínlás után szíves engedelemmel, villával. Hárman vagyunk, de a konyha tele van emberrel és hát bútorral is, bár az asztalkán kívül csak néhány alacsony szék van benne. Csodálatosképpen mégis rengeteg a hely: még egy függőkertre is telik töménytelen lecsüngő virággal, sőt egy másik „függőkertre” is, amelynek madárcsontváz-szerű építményre helyezett számtalan polcocskájáról biztos kézzel szed le a háziasszony poharat, edényt, fűszeres tégelyeket, mindent azonnal megtalálva. Nézem a mester ápol, szinte nőiesen kicsiny kezét: itt mindent ez a kéz faragott, még a műteremben az állványokat, a szerszámnyeleket is, melyek úgy simulnak a tenyérbe, mintha hozzá nőttek volna. E kéz akaratának engedelmeskedik az anyag, nem csak az agyag és a gipsz, hanem a gránit és az acél is. A kéz nélkülözhetetlen segítőtársa a szem, mely előre látja a megoldást, az egyensúly feltételeit, mielőtt a kéz csak mozdulna is.

Ha egyetlen szóval akarom jellemezni a wagneri szobrászművészetet, az „egyensúly” jut eszembe. Az eddig elmondottakból is világos lehet, hogy ez a a kulcsszó nem pusztán mesterségbeli, művészi programot takar: életprogram is, mondhatnám létkérdés, az önkifejezésnek, önmegvalósításnak egyetlen módja. Amellett persze kihívás, izgalmas feladat is, szellemi játék, s attól kezdve, hogy víziója felmerült az agyban, rögeszmévé válik, melynek érlelése, valóra váltása éjt-napot

kitölt, hetek, hónapok szállnak észrevétlenül tova, méterszám telnek meg a letépett papírlepedők gyökjelekkel, logaritmus-sal, integrállal, hogy végül parabolikus és egyéb raffinált hajlású csiszolt felületekként valósuljanak meg rozsdamentes acélban vagy fekete gránitban, a művész kedvelt anyagaiban.

Pereg a vetítógép, a szobrász nélkülözhetetlen segítőtársa. Előttünk a vásznon egy emberforma kolosszus forog, hajladozik, tenyerein dobálva a világmindenséget: két fénylő acélgömböt, melyek a vonzás és taszítás láthatatlan kötelékében kerülgetik egymást, életre-halálva kiszolgáltatva a kinyújtott jobbkar szeszélyeinek. Mi lesz, ha leejti? Szorongva nézem, mintha magam ülnék a síkos felületen bogárrá zsugorodva. Felséges ez a Bohóc és rettenetes, nincs semmi komikus benne, sem alakjában sem mozdulataiban, bár bő bugyogó löbög ferde csavart derekán s garabonciás köpönyeg röpköd a vállain. Mozdulatai szélesek, színpadiasak, mint egy bikaviadoré. „Stabilja” az egyik nadrágszár hegyes csücskével kötődik a talpazathoz, „mobilja” pedig, derekától fölfelé, mintha tû hegyén imbolyogna, mert a legkisebb szellő is meg tudja perdíteni többmázsás acéltömegét. De mi lesz, ha szélroham éri, ha vihar cibálja? Semmi gond! – nyugtat meg a művész – a felületek úgy vannak konstruálva, hogy az erős szél lefékezi, ahelyett hogy felfokozná a forgás sebességét.

Ez a Bohóc a Nagy Mû, a lundi évek csúcsteljesítménye. Ha ez egyszer méltó helyére kerül, valami nagyváros beton-tömbjei közé egy térre, meghökkentő mementóként az önfeléd hangyanyüzsgés közepett, hogy egyfelől le hazudott félelmeket hozzon felszínre, másfelől fölényes, csakazértis-optimizmust ébresszen, akkor alkotója neve országszerte ismertté válik, évek nyomorúsága, küszködése meghozza végül a gyümölcsét. Egyelőre azonban két darabban hever a Bohóc, nylonba csavarva, s majdnem a felét elfoglalja az apró műteremnek. Ha kikerül innen, árából új műterem varázsolódik, s talán valóra válik az emigráns-álom is: kertes családi ház Lundban vagy egy másik svéd városban.

Svédországban akar maradni? – Igen, ha már annyi évet töltött el itt; idekötö különben családja is, gyermekeiről itt tud legegyszerűbben gondoskodni. Meg aztán szinte mindegy, hol él az ember, ha a munka tölti ki életét, s módja van terveit meg-

Harcos. Kisplasztika

*Madárszobor és vízesés-kompozíció Tranås városában
„...tizennyolc szobra áll Svédország különböző városaiban.”*

valósítására. – S van módja? – A művész határozott igennel válaszol. A megrendelő elképzelései, a helyi adottságok, a költésgeret: mindez korlát ugyan, de nem béklyó, mint ahogy a reneszánsz művészeit sem bénította meg. S a demokratikus Svédország megyei és városi hatóságai nem rosszabbak az apró itáliai fejedelemségeknél, melyek a reneszánsz művészeit dolgoztatták. Sok jóindulattal, emberséggel találkozott az egyszerű munkásból lett vezetők részéről. Nehezebb az eset az „akadémikusokkal”. Vajon mi vehette rá a Művészkamarát, mely ebben a kispénységű országban nem kevesebb mint kétezer tagot számlál, arra a szűkkeblű döntésre, hogy – alig pár hete – elutasítsa Wagner felvételi kérelmét? A hivatalos elismerés egyre késik hát, szívósan és anakronisztikusan. Mert hogy lehet visszatartani egy szobrászt, akinek már tizennyolc szobra áll Svédország különböző városaiban? Az akadémikusok ítéleteiben s azoknak titkos indítékaiban máig annak a Svédországnak áporodott levegője kísért, amelyre Strindberg már 1870 körül kiöntötte epéjét.

Milyen hátrányokkal jár ez a döntés? – Nem vehet részt állami s egyéb nyilvános pályázatokon. És hát az anyagi hátrányok: nem kaphat ösztöndíjat – ez bizony súlyos akadály. Megnehezíti, hogy lépést tartson a kor művészetének áramlataival, mert nincs módja személyesen fölkeresni a világ nagy gyűjteményeit, alkotóit. De itthon is érzékenyen hiányolja a szakszervezet védelmét; kénytelen munkát vállalni a megszábottnál jóval alacsonyabb honoráriumért, hogy egyáltalán dolgozhasson. Márpedig ez a legfontosabb: voltak idők, amikor éhkoppot, nyomort is vállaltak érte a művészek. Erre azért mégsem kerülhet sor manapság, de megesik bizony, hogy egy hajszálon függ a másnapi ebéd, s bizonytalan az elkövetkező hónapok kenyere. A svéd kispolgár, míg családjával sétálva Wagner alkotására vet egy pillantást, gyönyörködve a szökőkút szellemes játékában, aligha hinné el, hogy alkotója, mindent

összeadva s kivonva csak egy-két koronás órabérért dolgozott, ötödéért egy segédmunkás órabérének. Pedig a szobrász a saját zsebéből kénytelen fizetni nemcsak a segéd-, hanem a jóval borsosabb szakmunkási órabéreket az öntőknek és a szállítóknak. Szerencsére olykor jobban üt ki az „üzlet”, és hát a művész is tanul a maga kárán legközelebb.

A vetítógép fénycsóvája most egy másik bohócot ugrat a színre: ez már aztán valóban nagy kópé. S már nem is a műterem foglya. Oscarshamn városában van ugyanis felállítva egy körbezárt téren, ott folyik nonstop műsora az arrajárók szórazoktatására: „élőben” láthatják, amit mi a vásznon. Mintha ebben a pillanatban pattant volna fel varacsos kötőalapzatára, oly hanyag eleganciával „mozog”. Egyszerre három végtagja van a levegőben, mellén és térdein egy-egy labdát egyensúlyoz. Ahogy körüljárjuk, változik egész tartása s arckifejezése, eltűnik csúfondáros fintora, de még az a tökéletes kiegyensúlyozottság is, amit elülnézetből szuggérál; oldalról-hátulról meglepődve észleljük, hogy a bohóc leugróban van a körül, s ha el nem kapja valaki, beleveti magát a tátongó ürbe, fügét mutatva a nagyérdemű közönségnek.

Négy alakos szökőkút. Korábban Gävle városában (Svédország) egy bevásárló központ udvarán állt, ma magányúgyjteményben van.

A Stockholmtól északabbra fekvő Gävle városka szökőkútja körül négy meztelen figura táncol, acéltestük villog a fényben, még borús ég alatt is. Lábujaik közepén majdnem összeérnek, törzsük hátrafeszl, karjaikkal fejük fölött kaszálnak, mintha ebben a pillanatban rebbennének szét a feltörő vízsugarak elől.

Eslövben két műve is áll, kút mind a kettő. Az egyik felett egy pompás liba terjeszti négyméteres acélszárnyait, s míg vastkos, rút lábai a kötőalapzatba karmolnak, nyaka és magasra nyújtott csőre mintha el akarna szakadni testétől, fájdalmas sóvárgással egy tisztább világ felé. A liba a tisztaság jelképe – magyarázza a művész. A másik kút még jobban tetszik nekem; ezen nincs figura, csak két, egymást részben fedő, kagyló alakú medence, üvegszerűen átlátszó vízfüggönyökkel. A szerkesztés igazi csodája ez a két vízfüggöny, s minden tablettánál határozottabban nyugtatja az idegeket. Kell is: az idegbetegek kórházának ablakai alatt áll.

A lundi temetőben is van egy műve, egy wagneri acélangyal, félig felszállóban kőtalapzatáról. Madárfeje és felkiáltójel-szerű szárnyai vörösen izzanak fel az alkonyi napsugaraktól. A holt madár az egyik, lefelé nyújtott kezében s a diadalmasan ég felé repeső a föltartott másikban elárulja, hogy alkotója nem riad vissza ősi és egyszerű szimbólumoktól. Hagyománytisztelő modernsége inkább Rodin-ra emlékeztet, mint Henry Moore-ra, akit minden idők legnagyobb szobrászának tart.

Angyal. A II. világháborúban meghalt lengyel hősök emlékére készült szobor a svédországi Lund temetőjében áll.

Nem fél a munkától, merészen vág bele új területek meghódításába. Holtig tanul, mint a jó pap. Őszintén kívánjuk neki, hogy mai rugalmasságát, mely a lelki egészség biztos jele, a jövőben is megőrizhesse, főképpen pedig azt, hogy sok fáradozását, kísérletezését végre méltó siker koronázza.

* * *

Reményes időket idéztem föl egy derék emberről, jóbarát-ról és kiváló művészről. Nem tudtam barátom további sorsáról azután, hogy rászánta magát még egy (utolsó) emigrálásra. Nyilván elege volt Svédországból, de még Európából is.

A napokban találkoztam vele újból – a világhálón. 1997-ben hunyt el; alkotásai Japánban, Erdélyben, Magyarországon, Svédországban dicsérik alkotó zsenijét. Végezetül – talán utolsó – fényképe alatt hadd álljanak magyarságáról vallott szép sorai:

Törlesztés. Az Új Kéve legutóbbi, 2005 júniusi (XIII. évf.2.) számában megjelent József Attiláról szóló írás szerzője **Szente Imre**. Ezúton kérjük szíves elnézését, hogy neve – szerkesztési figyelmetlenség folytán – lemaradt a cikk alól.

Filozófiai kert. Eredetileg Japánban, Mashikoban állt...

... ma Budapesten, a Gellért-hegyen került végső helyére. A cikkben szereplő képeket a művész emlékért őrző Academia Humana Alapítvány honlapjáról (www.wagnernandor.com) kölcsönöztük

„Egymás jobb megértéséért”

„Az én működésem itt is a magyarság hitelképességére törekszik. Én hiszek a munkám fontosságában. Biztos vagyok abban, hogy a hazám javát szolgáltam munkámmal. Széchenyi István útján kell járni, ha élni akar a Nemzet! Annyi szenvedésből és megalázó ostobaságból kiútra van szükség! Hiszem, hogy munkám egy kis lépés ebben az irányban.” Wagner Nándor

A halál kibice

Mindenkit felkészületlenül ér, ha egy napon az orvos tudatja vele, hogy rövidesen meghal, különösen, ha addig egész lényével a földi sikerekre és élvezetekre összpontosított. Így járt Tomasz is, a *Spirál* című, 1978-ban készült lengyel film főhőse. „Ez az ember harcol, nem törődik bele az elmúlásba” – mondja a közvetítést¹ megelőzően sugárzott bevezetőjében Krzysztof Zanussi, a film rendezője.

Vajon az elmúlás elleni harc ismervei közé tartozik, hogy a beteg mindenáron öngyilkos akar lenni? Mert Tomasz szinte megszállottan ezzel foglalkozik. Nyilván borzad az „elmúlástól”, fél a fájdalomtól, a rosszulletektől, magától a végső pillanattól is, és minden jel arra mutat, hogy félelmében szeretne minél hamarabb túlesni a dolgon. Ez azt bizonyítja, hogy nem a halálába nem törődött bele, hanem inkább abba, hogy végig kell járnia az odavezető utat. Ezt a Duna Televízió műsorának ihletett megszövegezője így kommentálta: „Ragaszkodik az önrendelkezés, a döntés szabadságához, elhatározza, hogy öngyilkos lesz.” Vagyis nem hagyja magát kitenni a sors önkényes játékainak: maga akarja eldönteni, mikor és hogyan pusztuljon el! Az általa megtervezett és előidézett halálával akarja „kikerülni” a természet rendjébe tartozó, Isten rendelése által reámért halált. A klinikai eredmény ugyanaz, az „önrendelkezés” dacban kimerülő „szabadságának” elégtétele pedig kétes, és az élettel együtt elillanó.

A főszereplő első kísérlete nem sikerül, mert a hegyekben mentőexpedíciót szerveznek a megkeresésére, és rátalálnak, mielőtt megfagyna a havas sziklákon, majd visszaviszik a kórházba, ahonnan megszökött.

A műszövegező ekkor így fogalmaz: „Mégsem nyugszik bele a kikerülhetetlen végbe (...). Érezve az utolsó óra közeledtét, ismét a tudatos cselekvést választja.” Ez a tudatos cselekvés – amely kifejezés rációimádó korunkban a tiszteletreméltó emberi értelem és méltóság megnyilvánulásának egyik megfogalmazása – azt jelentette, hogy kivetette magát a kórház egyik emeleti ablakán. Vajon miért bírna több méltósággal az önmagunk szándékos halálra zúzása, mint ha megvárnánk, míg szerveink a maguk természetes útján elcsendesednek? És hogyan állíthatjuk valakiről, hogy *nem nyugodott bele a kikerülhetetlen végbe*, ha valójában idő előtt ő maga provokálja ki azt?

A rendező szerint a filmjéből „valamiféle optimizmus mégiscsak sugárzik”, mert „van valamiféle remény”, hogy „az embernek nem kell kétségbeesés közepette távoznia”². Ez a „remény” kizárólag az utolsó képből szűrhető le: miközben Tomasz ott fekszik holtan az épület mellett a betonon, pizsamás alakja a közelben feltűnő hegyek hófoltokkal borított szikláin, vagyis a szabadság birodalma (?) felé siet. Az optimizmusnak ezzel a képpel való összekapcsolása hazug. Hogy miért, azt elmondom a továbbiakban.

Ha egy kicsit szétnézünk a földi elmúlás portáján, előbb-utóbb ráakadunk a klinikai halált megjárt emberek élményeiről szóló szakirodalomra. Raymond Moody úttörő könyvének³ meg-

jelenése óta világszerte kutatják ezt a jelenséget, melyről az életbe visszatértek mintegy harminc százaléka számol be. A kutatók ezzel kapcsolatban tudományos magyarázattal nem tudnak szolgálni. Biztosan sok olvasó ismeri már, de röviden elsorolom az élmény fő mozzanatait. Az ember egy adott pillanatban kívülről látja a saját testét és annak környezetét, olyan dolgokat is, amelyeket tágra nyílt testi szemével nem észlelhetne. Aztán egy sötét alagútszerű valamin halad át, és kijut a fényre. Mindeközben végtelen nyugalmat, sőt boldogságot érez. A fényben megszólíthatja őt egy láthatatlan lény, akiből szeretet árad. Nem minden ember jut el eddig a fázisig. Természetesen valamennyien visszatérnek feléledő testükbe, másként nem is tudhatnánk tőlük arról, hogy mit éltek meg.

Mindezt csak azért említem, mert témánkhoz tartozik egy öngyilkosságot megkísérelt fiatalember Kenneth Ring által feljegyzett beszámolója: „... a hang a végén ezt kérdezte tőlem: «Vissza akarsz-e hát menni?» (...) «Fejezd be az életedet a földön.» Mire én azt mondom: «Nem, meg akarok halni.» Mire ő: «Megszeged a törvényeimet, ha öngyilkosságot kísérelsz meg. Nem leszel velem a mennyben, ha most meghalsz.» Én meg azt kérdelem: «Mi lesz velem akkor?» Ezután tért vissza az öntudatom. Nem tudom hát, hogyan folyt volna tovább ez a beszélgetés.”⁴

Bárhogy is értékelje valaki ezt a történetet, mi, keresztények, tudjuk, hogy halálunkkor mindnyájunkat a Fény vár, az Örök Világosság, és azt is, hogy további sorsunk attól függ, hogy hogyan éltünk és hogyan haltunk itt a földön. Tudjuk, hogy a fiatalembernek igazat mondott az a lény: aki elhajtja az életét, gondolván, hogy nem annak van joga rendelkezni vele, akitől kapta, hanem neki magának, az soha nem látja meg Isten arcát. Mert gyilkos: a saját életünk kioltása éppúgy az ötödik parancs megszegését jelenti, mintha egy másik embert öltünk volna meg.

Ezért hazug a *Spirál* című film befejezése: az öngyilkos ember nem a képletesen megjelenített szabadságba jut, a halála – éppen a módja miatt – nem optimizmust sugall, hanem mélységes kétségbeesést indokol.

A „kegyes halál” gondolata már régen benne van irodalmi alkotásainkban és filmjeinkben. A fogalom – jogi fedezettel – mindinkább gyakorlati polgárjogot kap világunkban. Ma hallgatólagosan több országban (például Nagy-Britanniában) is alkalmazzák, Hollandiában és Belgiumban viszont törvény engedélyezi, hogy a halálos betegek – ha kéri – orvosi segítséget kapjanak életük mihamarabbi befejezéséhez. Ezt a lehetőséget Hollandiában nemrég a kívánságukat kinyilvánítani nem tudó gyógyíthatatlan csecsemőkre is kiterjesztették, jelenleg pedig az eutanázia ottani élharcosainak már az a célja, hogy olyanok is kapjanak ilyen segítséget, akik semmiféle orvosilag kimutatható betegségben nem szenvednek, de elviselhetetlennek érzik az életüket.⁵ Magyarán: Hollandiában, abban az országban, amely a liberális drogfogyasztás eszmei fellegvára, és amely élen jár a természetellenes szexuális kapcsolatok felkarolásában, talán nem sokára az öngyilkosjelöltek is orvosi közreműködéssel vethetnek véget az életüknek.

A halálhoz való ilyen viszonyulásunk, amely az abortusz vonatkozásában is jelentkezik, jórészt a könnyebb választásának mind általánosabb gyakorlatából fakad. Kényelmesebb és olcsóbb megölni a gyermeket, mint megszülni és felnevelni őt. Olcsóbb

és kényelmesebb megölni az öregeket, mint megvárni, míg természetes úton távoznak a földi életből. Nem kétséges, hogy mind anyagiasabb és mind részvétlenebb világunkban az idős emberek jelentős része lelki problémáival teljesen magára marad, és az együttérzésnek a társadalomból való egyre nagyobb mérvű kipsztlása miatt betegségében fokozottan és megalázóan kiszolgáltatottnak érzi magát. Ez a tény önmagában is hajlamossá tehet valakit az öngyilkosságra. A lehetséges vagy még élő hozzátartozóink iránti szeretetlenségünket, valamint áldozatkészségünk hiányát humanitárius jelszavakkal takargatjuk, mondván: nem akarjuk, hogy gyermekeink nehezebb anyagi körülmények között nőjenek fel, inkább „megkíméljük” őket ettől a sanyarú sorstól, szüleinket, nagyszüleinket pedig meg akarjuk menteni a „hiábavaló” szenvedéstől, hiszen „nekik jobb”, ha a mesterségesen előidézett fájdalommentes halált választják.

Mindezen törekvésünket – mint láttuk – ideológiai érvekkel támasztjuk alá: az ember szabadságjogaira hivatkozunk. A nőnek joga van a testéről dönteni, ennek érdekében a magzatnak nevezett, semmibe vett emberi lénynek az élethez sincs joga. A társadalmunkat mindinkább uralma alá hajtó propagandagépezet azt hirdeti, mi több, sugalmazza: a halál felé tartó embernek joga van megválasztani halála idejét és módját. Ez a jog elválaszthatatlan az „emberi méltóságtól”. „Emberbaráti” szándékkal arra készítjük a gyógyíthatatlanokat, hogy ne a sorssal megbékélten fogadják a halált, hanem öngyilkos lélekkel meneküljenek ki a földi életből. A gyilkosság kultusza terjed a földön; mind több „civilizált” országban gondoskodnak arról, vagy egyelőre még csak „harcolnak” érte, hogy a törvény szentesítse is ezt. Így válik a mindinkább erkölcsi szörmyszülött képét öltő jogi felépítményünk eltorzult lelkünk tükörképévé és további folyamatos nyomorítójává.

Ugyancsak az emberi jogokra hivatkozott Eörsi Mátvás is, aki pártja nevében kijelentette, hogy „Az SZDSZ a többi európai liberális párttal együttműködve határozottan fogja Strasbourgban képviselni a szabad emberek szabad választását az élet és halál legsúlyosabb kérdéseiben is.”⁶

Nem kétséges, hogy a gyilkolás lehetőségének a harcterekről a civil életbe, ráadásul éppen az orvosok eredetileg gyógyító szándékú tevékenységébe való törvényes bevonásával a *ne ölj* parancsának érvénytelenítése folyik. Része ez annak az egyetemes hadjáratnak, amelyet a liberálisok és más ateisták az etikus emberi tartás ellen folytatnak. A Tízparancsolat valamennyi pontját alaposan aláaknázták már a tömegkommunikáció, a világhálón hozzáférhető lehetőségek néhány káros válfaja, a politikai és a gazdasági élet sok általánosan elfogadott embertelen mechanizmusa, valamint az oktatás is – amint azt „civilizált társadalmunk” egész légköre bizonyítja. A jogalkotás szorgos része ennek a folyamatnak, hiszen az erkölcsi elvárásokat a jogszabályok tiszteletben tartásának az igényével igyekeznek felváltani. Ráadásul a jogszabályok – nem csupán az ötödik parancs esetében – mind gyakrabban mondanak ellent a vallás tanításainak, a természetes emberi jóérzésnek és a józan észnek is.

E folyamat mozgatói közé tartozik Magyarország mai miniszterelnöke is, aki egy 2004. szeptemberi tévéinterjúban a polgárok jogos törekvéseiről szólva többek között azt mondta: „akinek öregedő, öregecskedő felesége van, az fiatalabbat érdemel-

ne”⁷. Különös, hogy főleg a nők jogainak magyarországi védelmezői háborodtak fel rajta, mintha itt sem az erkölcs, hanem csak a jog lebecsülése történt volna. Az idézett kijelentés nemcsak a *ne törj házasságot* ószövetségi parancsának mond ellent, hanem mindannak, amit Jézus a férfi és a nő házastársi kapcsolatáról tanított. Ezért az előbbi idézet nem egyszerűen a nők lenézését jelentette, és még kevésbé tekinthető csupán egy „mulatságos elszólásnak”. Ez az erkölcsi nihilizmus tömény kifejeződése volt.

Kétségtelen, hogy nem a szabadságvágyunk, nem a – legtöbbször hamis összefüggésekben és felfogásban emlegetett – méltóságunk tesz bennünket emberré, hanem az erkölcsi tartásunk. Vagyis benső tartalmaink, nem pedig külső tényezők. Méltósággal akkor halunk meg, ha lélekből felkészülünk rá, tudván, hogy a kapun túl a Mindenség Ura vár reánk. Ennek a lehetőségétől akarunk megfosztani mindenkit azok, akik az ember erkölcsi alapjainak legtökéletesebb összefoglalását, a Tízparancsolatot ki akarják irtani felebarátaik tudatából és érzéseiből, és a „tovább úgy sincs semmi” sugallatával a haldoklókat öngyilkosságra készítik. Biológiai lényeknek tekintik őket, akiknek az útra készülve mintha már nem is lennének lelki igényeik. Jobbára csak a fizikai fájdalmuk miatt aggódnak, pedig a ma orvostudománya éppen elég eszközzel rendelkezik ennek csillapítására. Igazán aggódni egy haldoklónak csak a lelkéért érdemes. Nem véletlenül fakad fel gyakran az imádság: „a hirtelen haláltól ments meg, Uram, minket”. Hiszen az értelme ez: adj időt, Uram, hogy méltóképpen felkészüljünk az útra.

Mind az egyén, mind a társadalom létalapja az erkölcs. Vajon mi mozgatja a hivatásos vagy amatőr erkölcsrömbölköt? Ők az emberiséget a pusztulásba, az egyes emberek lelkét pedig a kárhozatba szeretnék juttatni. Ezért a lélek halálának a kibicei.

A sátán létezésében sok hívő ember is kételkedik. Csatlakoznak hozzájuk a liberális teológusok is. Erről a kérdéstről Charles Baudelaire fogalmazott találóan és pontosan: „Az ördög legjavasabb fortélyja az, hogy elhítheti magáról, hogy nem létezik”. Noha létét a társadalom működése bőségesen igazolja, sok jó szándékú embert is sikerül megtévesztenie. Ezek számára érthetetlen marad, hogyan lehet a gonoszság része a világnak, és hajlamosak ezt is Istennek tulajdonítani.

A társadalmat erkölcsi fundamentumától megfosztani igyekvő emberek a sátán szolgái. Vajon azt hiszik, hogy a gazdájuk meg tudja majd menteni őket Isten igazságos haragjától?

Tóth Károly Antal

¹ például a Duna Televízióban 2004. augusztus 8-án este

² Az idézett szövegek a rendező bevezetőjének 2004. augusztusi videofelvételéből, valamint a világhálóról akkor letöltött műsorszövegekből származnak.

³ Dr. med. Raymond A. Moody: Élet az élet után. Gondolatok a halál utáni életéről. Ecclesia Kiadó, Budapest, 1993. (Az angol nyelvű eredeti 1975-ben jelent meg.)

⁴ Kenneth Ring: Halálközeli élmények. A klinikai halál állapotának tudományos vizsgálata. Édesvíz Kiadó, Budapest, 1994. 89. oldal

⁵ Marleen Peters: Suffering from life. In: Summaries of Relevant number 1, 2005, Magazine of Right to Die-NL (NVVE). Lásd: <http://www.nvve.nl/nvve/pagina.asp?pagkey=44878&metkey=292>

⁶ Lásd Eörsi honlapján: <http://www.eorsi.hu/politikainaplo/?091>

⁷ Lásd: http://www.freedom.hu/freedom_modules.php?name=News&file=article&sid=1919 illetve: <http://www.mno.hu/index.mno?cikk=265926&rvt=152>

Eichhardt Éva
1933–2005

1933. október 12-én született Tolcsván. A család egyébként Budapesten élt, Éva ott nevelkedett két fiútestvérével együtt. Iskolaéveire a háború vetett árnyékot, kétszer is kibombázták őket lakásukból. Tizennyolc éves korában súlyos tüdőoperáción esett keresztül. Közel két éves szanatóriumi rehabilitáció után dolgozni kezdett. 1956 novemberében, vőlegényével Ausztriába menekültek, céljuk az USA volt. Éva, műtéte miatt, nem kapott menedéjgot. 1958 tavaszán a Svéd Vöröskereszt végiglátogatta az ausztriai menekülttáborokat és egy csoport gyógyellátásra szoruló Svédországba hozott. A Löt-i szanatóriumban kivizsgálták, majd Eskilstunába költözött, és dolgozni kezdett egy mosodában. Jövendő férjével, Sándorral 1960 őszén, egy magyar istentisztelet utáni kávézáson ismerkedett meg. 1962 vízkereszt napján Glatz József eskette őket a göteborgi Domkyrka kápolnájában. 1963 és 1968 között három gyermekük született: Katarina, Péter és Andreás. Az élet nem volt könnyű, nekik is mindent a nulláról kellett kezdeni. 1968-ban házat építettek Borsöknán, Eskilstuna mellett. Hogy az anyagiakat fedezni tudják, Éva minden feltaláló képességét mozgósította: a háztartás mellett gyerekruhát varrt és kötött, befőzött, kenyeret sütött. 1970 februárjában Bjuvbe költöztek, mivel Sándor a Findusnál kapott új állást. 1974-ben itt is új házat építettek. Mikor a gyerekek felnöttek és kezdtek el-

hagyni az otthon, a szülők számára is könnyebbé vált az élet. Többször utazhattak külföldre, ahonnan kedves élményekkel térhettek haza. A kilencvenes évek közepén újabb megpróbáltatások érték egészségét (szívritmus-zavar, tüdőödéma), az utolsó percekben mentették meg az életét. 1996 nyarán megszületett az első unoka, és négy éven belül még kettő. Az unokák sok örömet szereztek számára, és mindig készséges nagymama volt, habár már érezte az évek múlását. Július elején súlyos agyműtétet hajtottak végre rajta, mely után már csak részben tudott felépülni. A Jóisten irgalmas volt hozzá, nem hagyta sokáig szenvedni. Július 23-án reggel csendben elaludt. Temetése augusztus 4-én volt a Billebergai templomban, ahol családja, sok barátja és ismerőse vett Töle búcsút. Hamvait a család szeptember 11-én helyezte örök nyugalomra a billebergai temetőben. Áldott emléket szívéinkben hordva kérjük Istent, adjon neki örök békességet.

Deák Zoltán
1909–2005

1909. október 18-án született a csodás fekvésű Kalotaszeg fővárosában, Bánffyhunyon, mely akkor még az Osztrák-Magyar Monarchia részének, Magyarországnak egyik ékköve volt ezredéves múltjával, páratlan népi kultúrájával, fatornyos középkori templomaival, hűséges magyar református népével. Tizenegy éves volt, amikor bekövetkezett a milliók életét befolyásoló, családokat kettévágó, az országot ötfelé szakító trianoni diktátum, az

Papp Julianna
1928–2005

1928 október 22-én született Szatmárnémetiben, Tukacs Dániel és Rápolti Julianna első gyermekeként. Két testvére volt: Tibor és Katalin. Hívő keresztény családban nevelkedett, az általános iskolai éveket egyházi iskolában járta. Elvégezve a kereskedelmi szakiskolát, pénztárosként, majd irodai tisztviselőként dolgozott. A tánciskola körében sok előadáson lépett fel. 1950-ben, huszonkét

impériumváltás. A család Kolozsvárra költözött, így Deák Zoltán már ott, a református kollégiumban végezte a közepiskolát, majd kitanulva a pékmesterséget, a Miatyánkban kért mindennapi kenyérral látta el egy életen át családját és embertársait. 1941-ben, amikor Észak-Erdéllyel együtt Kolozsvár is már visszatért a nemzet közösségébe, feleségül vette élete párját, Rózsikát, akivel 64 évet élt boldog házasságban, melyet Isten két gyermekkel áldott meg: Zoltánnal és Évával. Családját nagyon szerette, sokat dolgozott értük. Szerette a sportot is, a labdarúgást leginkább. Mivel lánya egy ideje már Svédországban élt, 1990 júliusában maga is kivándorolt a család még otthon maradt tagjaival, és Västeråsban telepedett le. Tizenöt boldog évet élt az otthon adó új hazában, szerető családjának, gyermekeinek, unokáinak körében. 2005. augusztus 10-én, 96 éves korában rövid szenvedés után eltávozott szeretteinek köréből. Augusztus 24-én, a västeråsi Hovdestalund temetőben családtagjai, ismerősei, népes gyülekezet kísérte utolsó útjára. Nyugodjék békében!

évesen megismerte Pap Géza műbútorasztalost, akivel egy évre rá megházasodott. Két lányuk született: Judit (1953) és Katalin (1961). Julianna lágyszívű, szeretetteljes, másokra figyelő, jóságos teremtés volt. Szerette a szépet és a jót, türelemmel bírta a nehézségeket és a betegségeket, melyekben mind magának, mind férjének már fiatalon is bőven volt része: negyvenéves korától magas vérnyomással és szívproblémákkal betegeskedett. Férje negyvenöt évesen agybafekvő betegként Julianna ápolására szorult, majd 54 évesen elhunyt. Férje betegségét és ápolását nagy odaadással és türelemmel végezte, a sorsát mindig elfogadva, és a tőle telhető sokszor természetfölötti erővel végezve. Judith lányától három leányunokája született: Tímea, Ingrid és Yvette, akikből öt dédunoka származott: Nándor, Ábel, Viktória, Dóra és Barnabás. Katalin lányától két unokának örvendhetett: Adriánnak és Viktóriának. 1990-ben Svédországban élő lányához, Katalinhoz költözött, már akkor igen rossz egészségi állapotban. A család örömeire felerősödött, és még sok éven át örvendezhetett a Svédországban és Magyarországon élő szeretteinek – utóbbiakat is rendszeresen látogatva. Igazi öröm volt számára, hogy Svédországban majd másfél évtizedig még együtt lakhatott édesapjával, Tukacs Dániellel, élvezve az idős kor szépségét és derűjét. Amíg erejük engedte, együtt vettek részt a halmstadi protestáns istentiszteleteken, ahol a gyülekezet körében mindketten nagy rokonszenvnek örvendtek. Néhány éve rohamosan rosszabbodni kezdett egészsége: több szívinfarktus, mellrákműtét, általános kimerültség, szív- és veseelégtelenség árnyékolta be napjait, s mindezek mellett előrehaladott demenciában szenvedett. Édesapja halála után kitartással, életakarással, és Katalin lánya segítségével élte rövidülő napjait. Egyhetes kórházi tartózkodás után, a Jóisten akaratát elfogadva és az örökéletben bízva 2005. augusztus 18-án csendesen elpihent. Életét a szeretet, szerénység, igazság és az Istenbe vetett erős hit jellemezte. 2005. augusztus 25-én a halmstadi Andersberg-templomban búcsúztunk tőle. Isten nyugosztalja!

Rózsás János

TÜKÖRJELENET

1944 decemberének elejét mutatta a naptár. A második világháborúnak érezhetően a végkifejlethez közelítően felfokozott, lázálomszerű eseményei gomolyogtak körülöttünk. A tűzkatlanná változott Kárpát-medencében feldúlt otthonokból kivert menekültek, a hadra fogott férfiaktól megfosztott, védtelen családok gyötrelme az égre kiáltott. Az ide-oda hullámzó, a magyar tájakat szerteszét szabdaló frontszakaszokon, az életre-halálra vívott véres küzdelemben, a városokat ért meg-megújuló bombázások ézengésének forgatagában senki számára nem volt egy percnyi enyhülés vagy nyugalom. Ebben a vibráló légkörben minduntalan visszacsengett a fülünkben a lemondóan áradó, az elkerülhetetlen végzetet idéző dallam:

Csak egy nap a világ,
Csak egyetlenegy csók az életünk,
Ki tudja mi vár ránk,
Ki tudja, holnap mire ébredünk? ...

Több mint hatvan éve múlt annak, hogy azokban a sorsdöntő napokban-hetekben lejátszódott velem egy megtorpanásnyi, gyorsan elsuhanó jelenet, melyet feledni nem tudok. Az emlékezetemben azóta sem halványult el nyomasztó hangulata, de csak most van lelkerőm ahhoz, hogy a réges-régi sebeket feltépve, megörökítsem írásban.

Katonai szolgálatra mozgósított, otthonából kiszakított tizen-nyolc éves levante voltam. A különböző városokból verbuvált fiatalok századnyi csapatát, a budapesti Üllői-úti laktanyában sebtében kiképzett alakulatunkat a németek harci feladatára vetették be a Balaton-felvidéki frontszakaszon, páncéllöklökkel felfegyverezve. Önvédelem céljából – a fiatal életek cinikus semmibe vevésével – mindegyikünknek csupán egy-egy ócska és ósdi Mauser-puskát adtak, tíz tölténnyel. Az volt a parancs, hogy hamarosan el kell majd foglalnunk valahol, egy általunk kijelölt terepen, a hevenyészett fedezéket, és kilövéldözni a felénk tartó, előre nyomuló T-34-es szovjet tankokat. Beteges agy szülte gondolat volt, hogy mi, serdülő kamasz fiúk majd feltartóztatjuk az ellenséget. A nyilván képtelen és kalandor módon kiesztelt katonai feladat teljesítését nem lehetett megtagadni, a kilátásba helyezett felkoncoltatás terhe mellett.

Fiatalos könnyelműséggel, a mindennapok részévé vált háborús hangulat kábult légkörében, sorsunkat elfogadva énekeltük:

Ma este indulunk a frontra,
Búcsúzni jöttem kis Kató,
Ne félj, vigyázzunk mi magunkra,
Velünk az Isten, kis Kató!
Elkísér a csókjaid emléke,
Az élet szép, szeretni jó,
Patyolatfehér ágyacskádban,
Gondolj majd néha rám, Kató!

Az indulásra kijelölt hajnalon teljes menetszereléssel, némi hideg étellel ellátva, le kellett vonulnunk a laktanya udvarára. A reggeli szürkületben megpillantottunk egy kordélyt, melyen – mint kiderült – csapra vert pálinkás hordó várt reánk. Tudomásunkra hozták,

hogy amíg meg nem érkeznek a teherautók érettünk, mindenki annyit ihat, amennyi jól esik! Akinek van butykosa, kulacsa, teletöltheti magának az útra! Hogy aztán hova szállítanak minket, azt a hordó körül tolongó, jó kedvre derült bajtársaimmal együtt én sem sejthettem.

Soha nem szerettem a pálinkát, még a szagát is nehezen viseltem el. Most is émelegve szédelegtem tőle. A laktanya fala mellé húzódba néztem, hogyan nyakalnak a fiúk. Hiába nyújtották felém a csajkafedélbe csurgatott italt, elhárítottam magamtól. Undor fogott el arra a gondolatra, hogy a németek magyar pálinkával itatnak le minket, úgy küldenek a biztos halálba. Magas kitüntetéseik, a vaskereszt ígéretével elszédtítve indítanak mindnyájunkat a vak veszedelembé, és mindezt pálinkával még meg is tetézik.

A közvetlen magyar parancsnokunk, egy százados lelkesítő beszédet mondott a bizonytalanul imbolygó, italhoz nem szokott fiataloknak, akik zsbongva helyeseltek a végső győzelemről szóló ábrándképekhez. Senkit nem zavart, hogy mindeközben a szovjetek által Csepelről indított aknalövedékek csörömpölve csapódtak be a közeli épületek cseréptetőin át, és abból akár mi is kaphattunk volna. Iszonyodva meredtem erre a drámai jelenetre, melynek tragikumát a benne szereplők fel sem fogták, csak a háttérben mozgolódó, számítóan intézkedő német tiszték voltak tudatában.

Tisztában voltam azzal, hogy jó vége nem lesz a reánk váró utazásnak, de egyikünknek sem volt menekvési lehetősége a közeledő végzet elől. Mámoros tekintettel, teli torokból énekelték a fiúk, csak úgy zengett a laktanyaudvar:

Bajtárs, ma még tán csak öt perc az élet,
Öt perc, és nincsen tovább!
Bajtárs, ha érzed, hogy fáj még a szíved,
Otthon még gondolnak rád!
Bajtárs előre, ma olcsó az élet,
Jöjjön a legszebb halál!
Bajtárs, bajtárs, csak öt perc az élet,
Mindegy, de győzni muszáj!

A leponyvázott, padokkal ellátott teherautókon megtett több napos, az ide-oda hullámzó frontszakaszokat kerülgető utazás után egy-két napi pihenőre elszállásolták elcsigázott csapatunkat Balatonalmádiban egy néptelenné vált, üresen kongó üdülőépület első emeletén. Végre osztottak köztünk konzerveket, kenyeret, és szakácsnak felcsapott bajtársunk teát is főzött a számunkra a konyhán talált készletből. Az élelmesebbek a kifosztott üdülőben még felhajtottak valami bútormaradékot, amivel a cserépkályhákat fel lehetett fűteni.

A sok didergés, szélfúttá platón való utazás után a lakozott padlójú üres szobákban, hátizsákunkat a fejünk alá téve elterültünk, élvezve a pillanatnyi jóllakottságot és a száraz, szélvédett oltalmat. Aludtam egy jó nagyot, de aztán a szükség lehajtott a földszintre.

Ahogy ott, gondolataimban elmerülve, balsejtelmektől gyötörtlen bandukoltam a lépcsőházban visszafelé, felérve a fordulóhoz, szemben találtam magamat egy nagy, aranykeretes tükörrel. Úgy látszik, az senkinek nem kellett, vagy nem jutott eszébe magával cipelni a súlyos darabot.

Nem is tudom, mikor néztem utoljára tükörbe, és meglepődve néztem végig magamon. Borotvátlan, vöröses szőrzettel borított arcom olyan idegennek, fáradtnak tűnt. Amikor néhány héttel ezelőtt eleget tettünk a behívó parancsnak, a laktanyában nem adtak ránk katonai egyenruhát. Kezdetől fogva a saját polgári öltözékünket

viseltük, és úgy indítottak minket a frontra. A gyűrött külsőmön erősen meglátszott az elmúlt hetek nyoma, de mi tagadás, az alapos tisztálkodás hiánya is.

Nagyon árvának éreztem magamat. A végtelenségig húzódozó háborúban kérge szívűvé vált német tisztok lelketlensége, magyar parancsnokainak vak engedelmessége olyan kiszolgáltatottá tett mindannyiunkat. Nem tudom, hogy az időközben kijózanodott bajtársaimnak mi járhatott az eszébe, hogyan fogták fel kilátástalan, vést jóslo helyzetünket? Nem beszélünk róla, nem tanakodtunk egymás között arról, hogy mi vár ránk. Kerültük egymás tekintetét, próbáltunk hetykén, daliásan viselkedni, mint keménykötésű katonák. Se éhesen, se fáradtan nem panaszkodtunk, nem háborogtunk. Miért volt ez így? Kamaszos zárkózottság? Vagy úgy képzeltük: mindez valójában katonadolog, a háborúban így kell ennek lennie? Vagy attól féltünk, hogy a másik gyávnának néz bennünket, kishitűnek, aki nem hisz a sokat emlegetett végső győzelemben?

Egyedül voltam a lépcsőházban, nem volt semmi mozgás. Megálltam a tükör előtt, belekapaszkodva a keret alsó szegélyébe. Merően néztem a saját, figyelmesen reám szegeződő szemeimbe. Szinte mintha a tekintetemen keresztül a saját gondolataimban akartam volna olvasni, vagy netán vigaszt, bátorítást keresni.

Úgy éreztem, legalább saját magamhoz kell őszintének lennem, és feltenni a kérdést végtelen kiábrándultságomban, csalódottságomban, minden önáltatás nélkül: most valóban a hazámért kockáztatom az életemet, amire egy életen át neveltek? Vagy idegen érdekek értelmetlenül odavetett áldozata leszek csupán? Mi haszna lesz a hazának a reám váró, elkerülhetetlenül közeledő megpróbáltatásokból, mit váltok meg értelmetlen halállal? Aztán azt próbáltam kiolvasni a tekintetemből, hogy vajon túlél-e ezt a szörnyű kalandot, vagy megvan pecsételve a sorsom, és néhány napon vagy héten belül, valahol egy hevenyészett sírgödörben örök sötétség borul reám?

A tükör nem adott választ. A csüggedt és szomorú tekintetem nem látott a jövőbe. Valakinek a lépései kopogtak a felső folyosón. Gyorsan elfordultam a tükörtől, és görnyedten lépegetve megindultam felfelé a lépcsőkön. A fal felé húzódtam egy idősebb, szembejövő német katona elöl, akinek a szája szögletében füstölgött a cigaretta. Szemlátomást ő is elmerült gondolataiban, mert elfelejtette megszívni a hamvas végű cigarettát.

Amire a tükör nem adhatott választ, de előre sejtethető volt: néhány nap múlva bekövetkeztek a végzetes, életemet hosszú évekre befolyásoló, rettegett események. Szerencsésen túléltem ugyan a háborús kalandot, de néhány nap múlva fogságba estem. Megkezdődött életem új szakasza, amikor a lenézően goromba német kommandót a gyűlölet felénk sugárzó szovjet váltotta fel. A hadbíróság háborús bűnössé nyilvánított, de csak tízévi, Szibériában letöltendő kényszermunkára ítélte golyó általi halál helyett. Ezzel ugyan haladékat kaptam a sorstól, de nem tudhattam, hogy mi lesz a folytatás, mi vár rám ott a messze idegenben, a csekély túlélési lehetőség bizonytalanságában?

A következő szembesülés önmagammal néhány hónap múlva, az odesszai börtönben történt. A fürdő öltözőjének a sarkában egy vödör kénes-olajos fertőtlenítő folyadék állt. Afölé hajolva láttam viszont újra az arcomat egy futó pillantásra. Ezúttal szinte tisztóan idegen voltam önmagamnak: megborotválva ugyan, de kopaszra is nyírva, kiéhezetten beesett arccal, mélyen bent ülő szemekkel. Ábrándozásra nem volt idő, mert lökdösődve tuskoltak kifelé cellatársaim közt, hogy a következő fürdőzők csoportját zavarhassák befelé, a gőzben úszó, szappanlétől síkos helyiségbe.

Újabb tükörjelenetre többé soha nem került sor. Lassan peregetek a rabság éveit, először Ukrajnában, majd Észak-Urálban, végül messze Ázsiában. A halál angyala időnként fenyegetően közelített felém, elbűcsúztam az élettől a kórházi ágyon, de a jó Istennek az volt a szándéka, hogy ne vesszek el nyomtalanul. Néhanapján, távolból futó pillantást vettem önmagamra a barakkok ablakaiban visszatükröződő napfényben, de a gondolataim máshol jártak.

A rabság éveiben elég idő adódott arra, bármiféle tükörrel való szembesülés nélkül is, hogy el-eltűnjem az idegen emberek sokarcú tömegében: miért is osztozom ezrek és ezrek, milliónyi szovjet rabszolgasorsában? Miután már annyi mindenen mentem keresztül, megédződtem testileg-lelkileg, nem gyötörtek kétségek. Sorsomat elfogadva, a jó Isten akaratában megnyugodva néztem a jövőbe. A mindennapok sodrában mint tapasztalt, túlélésre berendezkedett rab, nem voltam már közvetlen életveszedelemben. A reménység éltető ereje napsugárként derengett át a borongós gondolatok felhőin, csitítva a honvágy mardosó fájalmát. Habár tárgyilagosan bele kellett törődnöm abba, hogy le kell töltenem a rabság tíz esztendejét, józanul tudomásul kellett vennem, hogy a lágerből történő viszonylagos szabadulásom után, a sztálini törvények értelmében, következik az örökös száműzetés valahol Távok-Keleten, és soha nem láthatom meg a szülőhazámat, a szívem titkon mégis hitegetett a szebb jövővel.

Amikor az ötvenes évek elején, a kazahsztáni Ekibasztuz lágerében, idegenek közt hányódó magyarok, néhányan összejöttünk nyári vasárnap délután valamelyik barakk árnyékos tövében, a már távolkeleti száműzetésbe távozott honfitársainkra gondolva, saját sorsunkat előre látva, így énekelünk, a ködbevesző otthonunk után sóvárogva:

Álmodó Tisza-part, szívem-lelkem odahajt:
 Legelésző nyáj, délibábos táj,
 Árva szívem csak utánad fáj, fáj, fáj, fáj!
 Nádfedél, faluvég, eljutok-e haza még?
 Vár otthon reám az édesanyám,
 Visszavár a szép magyar hazám!

Aztán mégsem vágyakoztunk hiába, eljutottunk haza. Sztálin halála után a csekély számú, hírmondónak életben maradt volt magyar rab számára megnyíltak a szovjet munkatáborok kapui, és közel tíz év után visszatérhettünk a szülőföldünkre, szép Magyarországra. Az én hosszúra nyúlt életemben sok esztendő telt el a második világháború borzalmai, a rabság gyötrelmes éveit, a kommunista rendszerű államban megélt évtizedek után. Az elhalványuló emlékekre, feledésbe merült eseményekre újabb megélt tapasztalatok rakódtak, rétegződtek, majd ugyancsak elmerültek a múlt ködében.

OKTÓBER

14	18:00	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
15	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
16	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
21	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	
22	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	17:30	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	
23	11:00	GÖTEBORG	Német templom	
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
29	12:00	VÄSTERÅS	Kristiansborgskyrkan	úrvacsora
	16:30	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
30	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	úrvacsora
	17:00	KATRINEHOLM	Nävertorpskyrkan	úrvacsora

ALBERT ISABELLA

született 2004. szeptember 3-án LJUNGBY-ban, ALBERT (szül. NYISZTOR) ANNA-MÁRIA és ALBERT TIBOR gyermeke, 2005. szeptember 11-én LJUNGBY-ben a Szent István-templomban a keresztség szentségében részesült. Keresztszülők: ALBERT CSABA, ALBERT (szül. BENEDEK) MÁRIA, BOROS FÉLIX, BOROS (szül. VIZI) KLÁRA, SZÉKELY SÁNDOR, SZÉKELY (szül. ÁDÁM) ZITA.

NOVEMBER

12	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	17:30	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	
13	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
18	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	
19	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
20	11:00	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
26	12:00	VÄSTERÅS	Kristiansborgskyrkan	
	16:30	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
27	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	

ERŐS FILIPPA CHLOE

aki 2005. április 20-án VÄXJÖ-ben született, ERŐS (szül. DÉNES) EDIT és ERŐS ZOLTÁN gyermeke, 2005. szeptember 11-én LJUNGBY-ben a Szent István-templomban a keresztség szentségében részesült. Keresztszülők: DÉNES LEVENTE, DÉNES (szül. KÁLI) KINGA, SCHLOTTNER DIETMAR, SCHLOTTNER KLÁRA, HOLT EDWIN és HOLT (szül. ERŐS) HAJNAL

DECEMBER

9	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	úrvacsora
10	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	17:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
11	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
17	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	17:30	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
18	11:00	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
23	17:00	ESKILSTUNA*	Tomaskyrkan	úrvacsora
25	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	úrvacsora

* Eskilstuna, Katrineholm és Västerås közös istentisztelete

Tisztelt Honfitársaink! Elég régen jelentkeztünk hírekkel a tervezett magyar idősek otthonával illetve a szenior lakásokkal kapcsolatban. A munka azonban nem állt le. Nagyon nehéz megfelelő helyiséget kapni. Most úgy véljük, hogy a szenior lakások (20-25 darab) egy épületben, könnyebben és olcsóbban megvalósíthatóak, mint az idősek otthona, mivel az rendkívül nagy induló tőkét igényel. Már beadtuk a kérelmet, hogy – igény esetén – magyarul is tudó házi-segítséget (hemtjänst) tudjunk biztosítani az azt igénylők ill. rászorulóknak részére. Esetleges kérdéseitekkel keressétek meg a Stockholmban működő Magyar Szenior Klubot (08-645 23 07). A jövőben se feledkeztek meg az Alapítványunkról, és kérünk mindenkit, hogy adományával támogassa azt.

Palotai Mária, az Alapítvány Kuratóriumának tagja

A SZABADSÁG GÁTJAI (Folytatás a 2. oldalról)

kerülheti el az erkölcsi pusztulást. Erkölc nélkül pedig nem sokáig lesz „emberiség”. A léleknek ma elterjedt lebecsüléséből következő leépülés jelei kétségtelenül már észlelhetők: bensőnk értéket felismerő, de kiveszőben levő képessége helyébe a valóság felszínén futkározó ész próbál támpontokat keresni, de az igazság sokféleségét látván a világban, úgy véli, hogy minden viszonylagos. A ráció erkölcspótlékként azt próbálja felmutatni, amit a társadalmi gyakorlat igazol; számára ezen a téren is „demokrácia” van: amit többen helyesnek tartanak, azt mindjárt követendőnek is nyilvánítja. Ezen az alapon jönnek létre a téves döntések és a belőlük következő, embervoltunkkal össze nem egyeztethető cselekedetek. Ez maga a bűn. Miatta belső szabadságunk élményének a lehetősége mindjobban elenyészik.

Sokaktól kétségbevonat, pedig kétségtelen igazság: emberként (és emberiségként) való megmaradásunk attól függ, hogy kapcsolatban tudunk-e maradni Istennel, aki számunkra az egyedüli kimeríthetetlen lelki energiaforrás. A Vele való együttműködésünk nélkül kisiklik lábunk alól a talaj, elveszítjük az önmagunkra találás lehetőségét, és ezzel sokat sóvárgott nagy kincsünket is: a szabadság élményét.

Vajon miért van az, hogy ez a kapcsolat – a mi hibánkából, hiszen lemondunk arról, hogy megszólítsuk Öt – alig működik? Próbáljuk meg felvillantani a legfontosabb okokat.

- A legkényelmesebb megoldást választjuk: együtt úszunk a közvélemény anyagias árával, és nem fárasztjuk magunkat azzal, hogy gondolatainkat egy kissé magasabba emeljük.

- Az utóbbi két-három évszázadban, mióta mindentudónak tartott eszünket megkoronáztuk, sokunk számára szégyennek számít a hit a Teremtőben, a Mindenhatóban, a Megváltóban; inkább úgy véljük, hogy saját mindenhatóságunkkal magunk tudunk majd egy emberibb világot teremteni, és saját erőnkől képesek leszünk önmagunkat megváltani.

- Ha ott rejlik is bennünk a sejtélem, hogy nem csak a látható világ létezik, igyekeznünk nem foglalkozni a gondolatával, mert esetleg kizökkentene bennünket földi igényeinkkel való kiegyezésünk kényelméből. Mert a választáskor nem Isten, hanem a világ mellett döntöttünk, és immár nem akarunk semmiről lemondani belőle. Ahelyett, hogy legalább megpróbálnánk, eleve nem hisszük el, hogy földi ragaszkodásainknak az értékek alapján történő megválogatásával csak szebb lehet számunkra a világ.

- Meglehet, hogy jelenlegi viszonyulásainkat szívesen átértékelnénk, de ez okvetlenül maga után vonná személyes múltunk kielemezését is. Márpedig túl nehéz lenne beismerni magunk előtt életünk ferdeségeit, és érdeme szerint bűnként kezelni olyasmit, amit eddig természetesnek tartottunk.

- Isten számunkra oly távoli és személytelen, hogy képtelenségnek érezzük megszólításának a gondolatát is. Inkább csak tudjuk, hogy van, mintsem éreznék is ezt.

- Istenben hiszünk, de könyörületességét oly végtelennek gondoljuk, hogy szerintünk akkor is megbocsát majd mindent, ha mi esetleg semmit sem vagyunk hajlandók megbánni. Ezért úgy gondoljuk, hogy – legalább amíg nem közeleg az óra – büntetlenül ki is kapcsolhatjuk az életünkben.

- Azt hisszük, hogy Isten egyénre szabott: mindenkinek megvan a maga istene. Ezért okosabbnak tartjuk magunkat a hagyományos keresztény egyházak kollektív bölcsességénél, és úgy teszünk, mintha annyi igazság lehetne, ahány személy. Ezzel a racionális világ relativisztikus felfogásával helyettesítjük a hitet, ezért hiábavalóan várunk az élő Istentől segítséget. Hiszen nem Hozzá fordulunk.

Istennel kapcsolatos igazság csak egy van: Jézus helyesen értelmezett tanítása. A helyes értelmezés több vonatkozása is vita tárgya a keresztény felekezetek között, de igen kétséges, hogy a legigazabbnak éppen az újabb „keresők” fognak majd rátalálni. Sokkal valószínűbb, hogy a félremagyarázások így is túl nagy száma gyarapodik majd újabb agyszüleményekkel.

Zárszóként az Újszövetségből, erkölcsi-lelki életünk alapdokumentumából idézek egy részt, amely a szabadságról szól. Azt hiszem, ezt igen nehéz lenne félreérteni:

„Jézus a benne hívő zsidókhöz fordult: *«Ha kitartotok tanításomban, valóban tanítványaim lesztek, megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz benneteket.»* «Ábrahám utódai vagyunk – felelték –, s nem szolgáltunk soha senkinek. Miért mondod hát, hogy szabadok lesztek?» Jézus így válaszolt: *«Bizony, bizony mondom nektek: mindenki szolgál, aki bűnt követ el.»*”(János 8,31-34)

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja – Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik negyedévente – évi 4 szám (Utkommer kvartalsvis – 4 nr per år)

**Nr. 3, árgáng XIII. évfolyam 3. szám
Oktober 2005 október**

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
az Egyháztanács (Kyrkorådet)

A lapnak kinevezett szerkesztősége nincs, a szerkesztési munkákat a lelkész végzi. (Tidningen har ingen utnämnd redaktion, det redaktionella arbetet utförs av pastorn.)

Molnár-Veress Pál
Granövägen 126

S-151 64 Södertälje /Stockholm/
Telefon/Fax: +46-(0)8-550 160 66

**E-mail: ujkeve@telia.com
Honlap (Websida): www.keve.se**

Nyomda (Tryckeri): Ekonomi-Print AB
114 85 Stockholm – Storgatan 19
Telefon/Fax: +46-(0)8-783 81 24/ 667 98 18
Referens (Kontaktperson): Jerry Petterson
E-mail: tryckeriet@ekonomiprint.se

Példányszám (Upplaga)
1 500

Egyházfenntartási járulékot vagy támogatást fizető tagjainknak a lapot térítésmentesen küldjük.

A közösségünkhöz nem tartozó, de az Új Kéve iránt érdeklődő olvasóinkat kérjük, tájékoztatásért forduljanak Pap

Iván országos pénztárosunkhoz:

181 30 LIDINGÖ, Frisksportarvägen 2
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

Postgiro számlaszámunk:
**Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3**

**MÁS ÉSZAKI/BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI**

(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORZSÁG – Tallinn / Tartu
BÁN ISTVÁN
EE-50013 TARTU Pohla 13-1
Tel: +372-740 54 55 Mobil: +372-506 96 42

FINNORSZÁG – Helsinki / Turku
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiakaanatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-409607559

NORVÉGIA – Oslo
HORVÁTI GYÖRGY
N-1357 BEKKESTUA Parksvingen 43
Tel: +47-675 621 05

Búzás Huba

A PESTI SRÁC

öcsém? gyerekünk? vagy csak csahos utcakölyök,
haverom volt?
víg angyalföldi vagány, tolvaj unokája,
izgága suhanc, hadovás huligán,
újpesti zord szuterénok pincelakója,
csibészmosolyú, göndör sutyerák?
ezernyi alakja! de bármelyik ögyeleg erre szipálva,
girnyó, facsipás arcán napfény a szabadság...
sírón hazavárja az anyja, de hol,
hol gőzöl már az a bab, hol fő a csülök még,
hol van az az otthon és az a priccs!
nem járt sose blézerben se bermuda- drága gatyákban,
bort, sört csak a meccsen ivott, asszony sem ölelte
– teremtés mítosza, nők, szerelem! –
elvértve tán csak a szent corvinközi szûzek
olykor, ha a harc kissé szünetelt,
megfürdött volna a köldökeik tavaszéji tavában,
flórájuk illata lázította az orrát,
de bölcs-finoman odamondta: *elég,
eldõlt, hát most hazafuss és vidd el a hajnalt,
idõm, kicsi lány, számodra kevés;*
így volt-e, lehet, Molotov-koktél hajigáltak az éjben,
géppisztolyosok jöttek és jöttek a tankok,
hogy õ elesett-e? ki tudja, talán,
mondják: tucatnyi galamb röppent a magasba,
eltûntek az égen, hajnalodott;
öcsém? gyerekünk? vagy csak csahos utcakölyök,
haverom volt?
ma látták többen a villamoson meg a metrón,
hallotta a léptét éjjel az õr
– október – csókjai ízét érzi a lányka
és férfias illatát a körút,
egy asszony a karján kézmelegét, tán anyja lehetne,
előtte megállok én is az őszi verõben,
csippent a szemével, értem a szót:
*jövünk mindnyájan akár a bányabeomlás,
ha zsarnokotok netán fenyeget...*
szorítja a puska tusát, hunyorítva csövét leereszti,
nyakában ökörnyál leng, tovaszökne a szélben,
elfutna bizony õ is, de csak áll...

fehér galamb libeg egyre játszva fölötte,
vállára, kezére néha leszáll

Wagner Nándor: Angyal